

A magyar-francia biztosító részvény-társaság,

melynek

20 millió frankot, azaz 8 millió arany forintot

tevő alaptőkéjéből részvényesei által mindjárt kezdetben

10 millió frank, azaz 4 millió arany forint

készpénzben befizetett s részint magyar állami értékpapirokban, részint a főváros első rendű pénztázeinél helyzetetett el, — mind igazgatósági székhelyen **Budapest**en, mind az ország különböző pontjain allított vezér- és főügynökségei által már megkezdé működését és

BIZTOSÍT

- a) tűzvész és robbanás által okozott károk ellen ingó és ingatlan tárgyakat;
- b) jégkár ellen minden mezőgazdasági terményt,
- c) szállítványi károk ellen szárazon és vizen szállított javakat,
- d) az ember életére minden ismert módot szerint.

A társaság rendkívüli nagyságu alaptőkéje, melyet működésének mindjárt kezdetén a biztosító közönségnek garanciai képen nyújt, kezesség arra nézve, hogy általa az előforduló károk a leggyorsabban és méltányosabban fognak rendezettni és kifizetettni. Másrészt a társaság az iránta már is minden oldalról nyilvánuló bizalmat, valamint eddig tanúsított rokonszenvet az által is fogja igazolni, hogy díjszámításainál a közönséget mindazon kedvezményekben részesíteti, melyeket egy solid alapon működő társaság biztosító feleinek nyújtani képes.

Biztosítási ajánlatok benyújthatók s minden irányban bővebb felvilágosítások nyerhetők úgy az igazgatósági központon (Budapest, IV. ker. Városházter 1. szám) mint a vezér- és főügynökségeknél s az ország nevezetesebb helyein már felállított kerületi ügynökségeknél. 5683
Az igazgatóság.
Budapest, 1880. január 10-én.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre — 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 3 frt
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 félévre — 3 *
Külföldi előfizetéshez a postaiilag meghatározott vitellől is esatolandó.

29-ik szám 1880. BUDAPEST, JULIUS 18. XXVII. évfolyam.

CSENGERY ANTAL.

(1822—1880.)

CSENGERY ANTAL ravatalánál, e rémletes siri világitás árnyaiba borult sötét háttérből, egy ritka szép és nagy életnek, összhangzatossága által szép, sokoldalúsága által nagy életnek a képe tűn föl lelkünk előtt.

A kik közelről vagy távolról ismerték, a kik tisztelték és szerették, — s ki nem ismerte e hazában? és ha ismerte: ki nem tisztelt és szerette? — el fogják ismerni, hogy az Eötvös és Szalay egykori bajtársában, a Deák Ferencz eszméi és küzdelmei osztályosában, ez elköltözött nagyjainknak hozzájuk egészen méltó barátját, s a legmagasabb szellemű, a legnemesebb szívű, a legszeplőtlenebb jellemű emberek egyikét siratjuk ma.

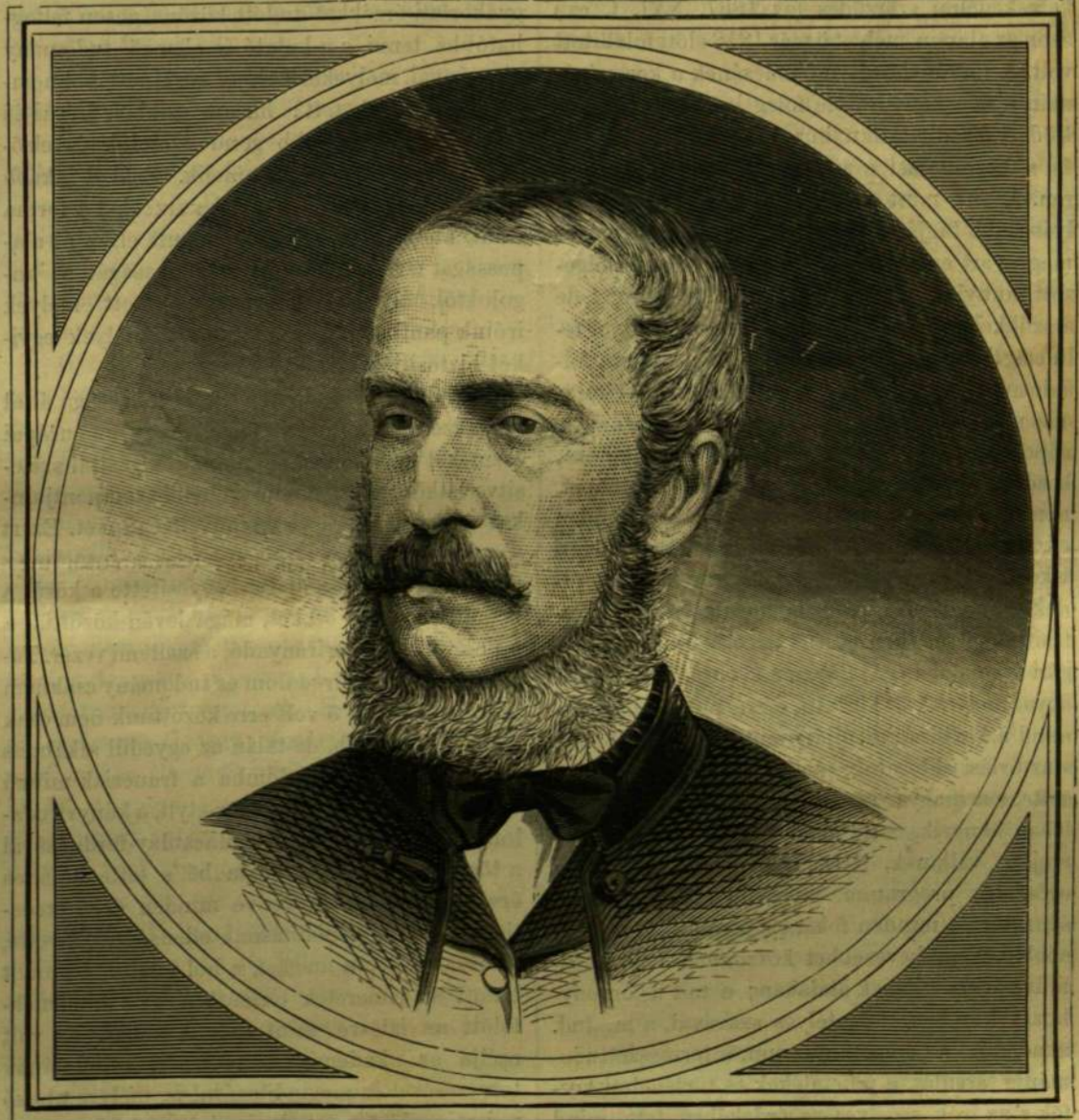
Ravatalára családja tagjai borulnak; a m. tud. akadémia csarnokában van az fölállítva; a magyar földhitelintézet, a fővárosi hatóság és képviselő testület, a munkájában épen szünetelő törvényhozás, távolból idesietett választói, s a kormány tagjai sorakoztak tetemei körül; s korszorukkal fődött koporsóját az irodalom, a tudomány és a közelet kiváló emberei állják körül. — Megannyi emlékeztető a nagy és fontos helyre, melyet ő közöttünk elfoglalt, a széles körre, melyet sokoldalú tevékenységével egészen betöltött, — s a nagy ürre, melyet maga után hagy.

Mi volt családjának Csengery Antal? Egy szóval meg lehet mondani: *mindene*. De hiszen ezt másokról is, ezer másokról, el lehet mondani. Csak igen kevesekről abban az értelemben s oly mértékben mint róla. Nejének ő nemcsak ifjúkora szerelmét, férfi-kora ragaszkodását s a kölcsönös becsülésben megszilárdult érzelmeit, — gyermekeinek nemcsak életet, nevet és nevelést adott, mint jó férj és apa a köznapi életben teszi. Ő fölemelte őket arra a magaslatra, a melyen maga állott, részt adott nekik dicsőségéből, nevének fényével elárasztotta családját s körsugározta azt, mint a nap fénye a hegyormot, melyet legközelebb talál s dicsőfénybe von, mint az Úr a cipkebokrot, a melyben jelen volt. A kik ismerték családi életét s mint meghitt barátok léphettek át házi szentélye küszö-

* Életrajz helyett adjuk e rövid gyászbeszédet, melyet Szász Károly akad. r. tag, a család kívánságára s egyszerűságra az akadémia megbízásából s ennek nevében az akadémiai csarnokban fölállított ravatal fölött tartott. Elett s jellemrajzot az elhunytól több ízben adtunk; legkimerítőbbet Gyulai Pál tollából, s Vasárnapi Ujság 1873. évi 49-ik számában. Szerk.

bét, jól tudják: hogy lelkének fénye legelőször övéire esett s szívének melege ugy hatotta át háza belsejét, mint a tűzhely, mely a szoba közepén áll, s mely mellett a legjobb és legmelegebb hely azoké a keveseké, a kik körülállhatják.
Ha őt e körben láttuk, azt hittük volna, hogy kizárólag a családi életre van teremtve, páratlan gyöngédségével, egyszerű háziasságával s a szeretet ama végtelen kincsével, mely szívét egészen övéinek adta, a családapai szeretet ama csodálatos kenyerékp, mely a költő szerint részekre oszlik, hogy szerettei minden-

kének jusson s mégis egész marad, és egész jut mindenüknek. A komoly férfi gyermekei s unokái körében gyermekké vált, a sanyaru tudomány szolgálatában ridegnek látszó arca vonásai meglágyultak s szemeiből a jóság és szeretet tündérfénye mosolygott.
De ha egész szívet és szeretetét családjának adhatta, idejéből csak keveset áldozhatott annak. Nagy munkát végzett életében, mint csak kevesen; s e munkát töltötte be egész életét, kora ifjúságától fogva csaknem halála perczeig. Mikor már járni nem tudott s keze nem bírta

Csengery Antal

Bártfai ásványviz

legtisztább égvényes vastartalmu savanyuviz mindig friss töltésben kapható

TOPERCZER Th. Alb.

bártfai ásványviz széküldési raktárában Bártfán, Felső Magyarország.

Kapható minden ásványviz-raktárban.
BUDAPESTEN: Édeskuty L., Frum gyógyszer., Mattoni és Wille, Radocsay és Bányai, Weinberger G.-nél. 5978

Uj találmány!

Mezey Péter fodrász Budapest kis-híd-utca 10. sz., oly kitűnő és eddigelé megpróbált orvosilag is kitűntetett

bőrfinomító és szeplőirtó szert talált fel, mely a bőrnek finom üdeséget kölcsönöz bármily bőrbajoknál, s az eddigelé hirdetetett külföldi ily nemű szereket felülmúlja. Egy tévely ára 2 fit.
Ugyanott kaphatók mindennemű hajkenők, hölgy-porok, lábizzadás elleni porok, és hajfestő-szerek saját készítményben, nemkülönbön minden egyéb illatszerek. 5999
Megrendelések legpontosabban eszközöltetnek.

NESTLÉ HENRI-féle

gyermek tápliszta.

Nagy diszoklevél.

Arany- Számos
érem különböző bizonyítvány
kiállításokon. a legelső orvosi tekintélyektől

Gyári jegy.
A legtekélyesebb táplálék szopós és gyengélkedő csecsemők számára.

Főraktárhelyiség Magyarország számára:
NERUDA NÁNDOR-nál Budapest.

Raktárak:
Kereskedők: Gyógyszereszek:
Thallmayer és Seitz, Angyal-gyógyszertár,
Édeskuty L., Fauser Antal,
Kochmeister Fr. udóda, Formágyi Fr.,
Brázay K., Fum István,
Brunner és Flohr, Pillich Fr.,
Fanta Károly, Özv. Sehernhofer,
Seidl József, Scheich C.,
Schwarzmayr J.,
Szenes Ede, Szatupa György,
Takács Lajos, Török József,
Vághy Lajos, Ór. dr. Wagner D.,
Weninger M. Ifj. dr. Wagner D.

s Magyarország valamennyi gyógyszerertárban.
ÓVÁS!
Egyedül valódi, ha a szeleneze beiktatott védjeggyel van ellátva.
Jegyzet. A nem valódi szelencsokoládé a tetőj rajzejéről hiányzik körponti rakkok névaláírása F. Berlyak. 5992

ZILTZER J.

Budapest, Dorottya-utca 5-ik sz. Magyarországon az egyedüli 5979

drágakő-kösző ülése és kőkereskedése, a hol drágakövek és féldrágakövek legszebben mintázattanak, egybekötve
vész-, domborító- és műnyomdai intézettel és pecsétbélgy-gyárral, minden e szakmához tartozó munkák a legújnyosabb eredeti áron készítettnek.
Művezető: **SILBERMAN H.** drágakő-üszorító és vésnök.
Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek.

Az ECKSTEIN-féle

befőttes hólyagpapiros,

kiváltképen alkalmas a befőttes üvegek bekötözésére, az eredeti gyári védjeggyel ellátva, mint már számos évek óta, ugy az ez évi idényre is a legújnyosabb eredeti gyári árak mellett kapható

Posner Károly Lajos, csász. kir. udv. papiros és íróeszköz szállítónál. 5998

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárosnál kapható:

A JELENKORI OROSZOK.

Irta
GRENVILLE C. E. MURRAY.
Angolból fordította
CSURGÓ GYÖRGY.
Ára füzve 1 frt 40 kr.

TARTALOM:

Bevezetés. Oroszország történelmének rövid kivonata.
A jelenkori oroszok.
1. Egy földesúr a sok közül. 2. Egy felszabadult falu. 3. Egy közösen dolgozó falu. 4. A mértékleteseségi kérdés. 5. Az utczán. 6. A briszkartarin huszárok 7. Egy győzelmes tábornok. 8. Egy szerencsés kereskedő. 9. Bíróságok. 10. Hamis bankjegyek. 11. A fehér papság. 12. A jekaterinoszváji daimonikusok. 13. Egy könyvtáros és kiadó. 14. Hírlapok és folyóiratok. 15. Lakodalmi szokások. 16. Szerzetesek és apácák. 17. Társadalom. 18. Lengyelország kormányzata. 19. Rendjelek. 20. Utazás. 21. A csár. 22. Goreszkov korlátok. 23. A ktrkesztáni hódítások. 24. A turkesztáni néptörzse. 25. Szibéria. — Az uton. 26. Szibéria. — A szabad gyarmatok és bányák. 27. Jótékony intézetek. 28. Iskolák. 29. Katona-akadémiai és egyetemek. 30. Politikai ügynökök. — Nők. 31. Politikai ügynökök. — Férfiak. 32. Angol gyarmatosok Oroszországban. — 33. Franciaák Oroszországban. 34. Diplomáták. 35. Jövő.

! CLARIDAD!

(Természetes hajfesték.) 6000

Mint egyedüli és kizárólag biztos hatással szer ismert, mely 8-10 nap alatt a hajnak eredeti természetes színt, akár foltos, barna vagy sötét, visszaadja s a fejkopát 5-8 nap alatt teljesen megújítja. — NE A CLARIDAD nem okoz foltokat, és sem a fejbőr, keszket vagy fehérműt s más egyébeket, nem szorogótt be. — Egy palack CLARIDAD használata utáni utasítással együtt 1 frt 50 kr.; csomagolás külön 15 kr.; po tal utánvét mellett szállítja Bezerend Gustáv Bicsben, veridng. Kärtnerstrasse 48. — Lettek: Bránnen Eder F. gyógyszer., Bőc'egasse; Budapesten Radocsay és Bányai gyarmatár-kereskedésükben, Koronaherceg-utca 11.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható

ELBESZÉLÉSEK.

Irta
CSIKY GERGELY.
Ára füzve 2 forint.

TARTALMA: Gombos ur válópöre. — A végrehajtó. — A félelmes szomszód. — A 233-dik szám. — A kis Viola. — Hérvadt koszoruk. — Maláta ur karácsonyfája. — Vasuti történetek. — A betegápoló. — Zavaros történet. — Az új lakó titka. — Az aranyhaj. — A báró és bankár Palotán. — Kisvárosi pletyka.

TÜNDÉRMESÉK.

A legkedveltebb gyűjteményekből öszeállítva.
Ára füzve 50 kr.

tartani a könnyű tollat, mikor hangja végkép megtagadta a szolgálatot s érthetlenné vált suttogásában, — agra még egyre működött, kötelességei és teendőivel foglalkozott, rendelkezett. Felöltözve halt meg, mint a hősről mondják, hogy talpon állva s kezében fegyverrel találta a halál.

Csengery munkássága kül- és belterjedelmek tekintetében egyaránt bámulatos volt. Alkotásai érdeme, sokaságuk mellett maradandóságukban van s a mihez érdeklődésével és részvételével hozzáfárult, mindarra rányomta saját alkotó lelkének bélyegét.

Eszméi s munkássága termékeny voltát a szellemi és anyagi téren, a közjog és a közművelődés mezein számtalan eredmény hirdeti s neve legnagyobb és legbecesebb intézményeinkkel elválaszthatatlanul össze van kapcsolva. A képviselői törvényhozás és parlamenti kormány eszméjét, Eötvössel és Szalayval — s egy pár, még élő társaikkal — együtt, ő hirdette először Pesti Hírlapjában s honosította meg nálunk, mikor arról az 1848. előtti ellenzék nagy része s legszabaddal belvü vezetői hallani sem akartak. 1849 után, mikor a hazafiságnak csak a társadalmi működés és az anyagi tér maradt fenn, segített megalkotni és szervezni a Magyar Földhitelintézetet s tevékeny részt vett a Gazdasági egyesület működésének a nemzetgazdasági kérdésekre is kiterjesztésében. Legtöbb része neki volt abban, hogy akadémiánk a tudományok magyar akadémiájává legyen s az osztályok és szakbizottságok működési körének kiterjesztése által új feladatának mind teljesebb mértékben felelhessen meg. 1867-ben a Deák nagy művének egyik legfőbb osztálya volt, a vezér jobbkeze, eszméinek leghűbb tolmácsa, azzal a tollal, melyből a nevezetes feliratok s maga az 1867-ki kiegyezési törvény folyt. Tanácsai szerint alkottatott meg az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződés (az 1867. XVI. t. cz.) azon az alapon, melyet ő már 1848 előtt föllírt volt. A törvényhozás működésének a koronázás után újra megnyitotta óta főleg két irányban működött fáradhatatlan buzgóssággal: a pénzügyi és a közoktatás s általában közművelődési téren. Amott mint a pénzügyi bizottság legbefolyásosabb tagja, utóbb elnöke, az állambáztartás megzavart egyensúlyának helyreállításán dolgozott, amellyel kitartással, mint szakértelemmel, de a szűkkeblű és sivár fiskális szempontokon felülemelkedett széles látókörrrel, nem akarva feláldozni a jövőt a jelennek, nem alkuvá — különösen — a közművelődés érdekei rovására. A népoktatási törvény, Eötvös e nagy alkotása, kezdeményezőjén kívül neki köszön legtöbbet, nemcsak szabatosabb formulázásában, hanem eszméiben is. Ő vitte bele többi közt a közigazgatási iskola intézményét a középszintű emelése érdekében s a mit a papíron megalkotott, megtestesítette az életben is, a főváros két virágzó polgári iskolájában. Általában a főváros közoktatási ügye, melynek őt állította élére mind tehetsége, mind a közbizalom, újjáratmódját tisztelt benne s az óriási áldozatok, melyeknek hozatalát sürgette, s a magyar szó, melyek itt ma minden iskolában hangzik, mind az ő teremő és szervező erejére vallanak. Neve, a közoktatás ügyében egész egy program, kiterjedő annak minden ágazására s minden fokára a legalsótól a legfelsőbbig. Nem kevesebbet köszönnek neki a közművelődési érdekek általában; a mit a törvényhozás körében, tekintélyes szavával, a m. tud. akadémia, a nemzeti muzeum, a természettudományi társulat, a műemlékek és történelmi kutatók s az írók segélyezése érdekében tett, mind arany betűkkel van felírva nemcsak az intézetek évkönyveiben, hanem művelődéstörténetünk lapjain is. Elévülhetetlen emlékei azok annak a

rendkívüli s nálunk kiváltképp ritka érzéknek, melylyel ő minden közművelődési érdek iránt bírt, s annak a lelkesedésnek, melylyel mindent fölkarolt, a mi nemzetünk szellemi emelkedésével s erkölcsi és nemzeti öntudatunk fejlesztésével kapcsolatban állott.

De az, a mit Csengery sokoldalú közeleti működéséből csak «silány vázlat» kép elmondottam, az ő munkásságának csak egyik felét — és sem érdemében, sem hatásában, legalább reánk nézve, nem a nagyobbik felét — teszi. Érdem-érmének másik oldalán az írónak, a tudomány művelőjének és terjesztőjének a képe áll s ez a leghervadhatatlanabb korszak. Nem egyes nagy munkák által, minőket épen sokoldalú munkássága miatt nem hagyhatott hátra, hanem eszmék adása és irányok kijelölése által, a melyekkel egész irodalmunkra hatott. Páratlan szorgalmával, bámulatos emlékező és elsajátító tehetségevel az emberiség tudománykinésének oly roppant mennyiségét gyűjtötte össze agyában, a mennyi csak kivételesen találhat helyet egy koponya boltívei alatt. Ritka elemző tehetsége s rendszeres és önálló gondolkodó ereje e roppant eszmekezesből semmit sem hagyott feldolgozatlanul és semmit sem rakott emésztenül halomra. A világ s különösen az újkor legnagyobb gondolkodói az ő agyában mintegy folytatták szellemi működésüket s midőn az ő szellemét megtermékenyítették eszméikkel, átplántálták és sokszorosították azok hatását az ő szellemi műveiben. A természeti, a történelmi, a politikai és nemzetgazdasági tudományok ez óriási halmaz, élő és éltető egészszét olvadt össze az ő elméjében, melynek — nem tudjuk — terjedelmét vagy mélységét kell-e jobban bámolnunk. Az eszmék, melyeket mint publicizista annyi világozottsággal s a stylnak nálunk addig ismeretlen szabatosságával hirdetett, a tanok, melyeket mint tanár és előadó annyi gyakorlati érzéssel tudott közönségesen felfoghatóbbá tenni, s a kutató és elemző tudomány vívmányai, melyeket Európa közkinéséből nemzete sajátjaivá tett: hírlapi cikkeit, írásai és könyvei őt legnagyobb gondolkodóink és elsőrangú tudósaink sorába emelik. Sokkal inkább a toll, mint a szó embere, ritka érzékkel a forma iránt, melyet a francziáktól tanult el, mint alaposágát a németektől s tartalmosságát az angoloktól, oly irrott műveket alkotott, melyek íróink pantheonában neki az első helyek egyikét biztosítják.

Irodalmi s tudományos munkássága által azt a czelt tűzte maga elébe, hogy az európai eszméket meghonosítsa nálunk s ezáltal szélesítse látókörrünket, emelje szellemi szempontjainkat s magasabbra vigye műveltségünket. Ezért alapította «Budapesti Szemléjét» a franczia és angol szemlék mintájára s egyesítette a körül a legjobb irodalmi erőket, maga levén közöttük a munka-kiosztó, az irányadó, a szellemi vezér. Tájközött levén az irodalom és tudomány csaknem minden ágában, ő volt erre közöttünk nem csak a legalkalmasabb, de talán az egyedül alkalmas ember. A hírlapirodalomba a francziák mintái után a rövid, világos lapidár-stylyt, a könyvirodalomba, többi közt remek Macaulay-fordításával a történelmi stylyt ő hozta be s tette általános érvényűvé. Nem törekedve minden áron eredetiségre s az ál-geniálitásnak ellensége, ott vette, mint Molière, a magáét, a hol találta, s annyit hatott az ismeretek terjesztésére és mindenek fölött az izlésre, mint nálunk senki. Ez volt célja az akadémia könyvkiadó vállalatának tervezésével és megindításával is, melyre utolsó perczéig előszeretettel gondolt, melyben már eddig is oly becses könyvtárt nyújtott nemzetének, s melynek tervét, ismét három esztendőre, végnapjaiban még ő állapította meg. A styl

embere, a szó legszebb értelmében, a styl nemcsak izlésű templomát állította emlékül magának.

Munkája, fájdalom, koránt sincs befejezve még. A kéréhetetlen halál erőszakosan szakította azt félbe. Korát tekintve ez az emberi élet kimért és megígért határát, mennyit dolgozott, mennyit hathatott volna még, ha születésétől fogva gyöngé és töredékeny testét a határt nem ismerő munkásság idejékorán meg nem törte, s a szellemi erő gyöngé hüvelyét szét nem feszítette volna! Megtört az ereje fölötti munkában s erős akarata: minél többet használni hazájának, a legnagyobb kárt okozta nekünk, idő előtti halálát.

Egy hosszú éven túl tartott kínos szenvedéseit a stóia bölcsének nyugalmával s a keresztény öntudatos megadásával viselte. Egész életében puritán, s a legnemesebb értelemben vett demokrata, a ki kényerét mindig munkával keverte, s tehetségei, szorgalma és jelleme által vivta ki állását a világban, és a köztiszteletet nemzeténél és a hazán kívül is; a ki mint hírlapíró kezdte, egy ideig mint magántanár működött, s később — midőn önjerején a legmagas befolyásra emelkedett, a háromszor felajánlott miniszteri tárczát szerényen utasította vissza, mert nem a hatalom birtokáért vagy kitüntetésekért versenyzett, s mint nagy barátja Deák csak a polgár egyszerű nagyságában lelte dicsvágját, egyszerű és nagy maradt szenvedéseiben és halálában is. Övei sem hallották soha panaszzavát s ha a kinok egy-egy mély sohajt sajtoltak ki nyomott kebeléből, a remény molsolyát erőltette ajkaira, hogy kedveseit vigasztalja vele. Koporsójában, egyszerű fekete ruhájában, csillogó érdemelek nélkül fekszik, mint Szalay és Eötvös, Kemény és Deák; érdemeleik szívében viselte ő is, mint azok.

Még korszokukat sem kért a népszerűségtől, mely után soha egy lépést sem tett. Polgártársai bizalma, közelből és távolból, kéréstlen és hivatalon kereste fel; s a koporsója, mikor már nem odázhajta el kezével, korszokuktól van ellepve.

Legyen az akadémia korszokja a legegyszerűbb, de legfrissebb-zöld azok között; az akadémiaé, melyre mint rendszeres tagja annyi fényt hintett, mely neki, mint egyik elnökének, szellemi ujjászületésében és anyagi ügyei rendezésében a legtöbbet köszön s mely tulajdonképeni célját, a tudományok művelését és terjesztését, általánosítását és meghonosítását, benne személyesítve szemlélte. S engedjék meg uraim, hogy tisztemet végezve, én is ide tűzhessem a magam nefelejtés-szálát; szerény és kicsiny, nem azért a kinek nyujtva van, hanem azért a ki nyujtja; ő barátságával tisztelt meg s fölemelve éreztem magamat általa; az utolsó közé tartoztam, a kiknek kezét megszorította; még érzem elhaló szoritását kezemen. Hadd tűzzem ide hálám és szeretem egyszerű virágát; könnyem csillog azon.

Szász Károly.

Temetőben.

Szellő! szeléd csöndes beszéddel
Suhanj a lombos fák alatt.
Te vén fa, lombod halk neszével
Ne háborítsd meg álmlunkat.
Halkan zengj édes dal pacsirta, —
Vidám sugárú kikelet,
Szójj tarka leplet itt e sirra
A két kicsiny hült szív felett.

Itt, itt nyugosznak mind a ketten
A vén hegy lankás oldalán,
Hol róza nyit, pacsirta reppen,
És búss dalt zeng a csalogány.
Fölöttük lomb, alatt virágok,
Sirhalmuk ormán úde zöld;
— El sem fonnyadt a fű felettük
Bár rája annyi könny ömölt.

— S itt állok én! Némán merengve,
Mig lelkem messze révedez.
Szellő sohajt a hús berekbe' . .
Talán szállongó lélek ez?
A kis halottnak árnya tán az,
Mely átsuhan a domb felett,
Mélég sugárban átkarolni
A mit lenn is úgy szeret.

És a mezőt, és a virágot,
Mély titkos zsongás hatja át.
Felesókolják méleg sugárok
Szememnek égő harmatát.
Nem az fáj nekem, oh nem az bán,
Hogy fel nem ébred a halott, —
Csak az sajt, az nyilal szívembe.
Mért nem lehetek én is ott!

Fábián Géza.

JOBB KEZEM.

ELBESZÉLÉS.

IRTA BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

II.

Az ajánlkozó atyafi nem sokáig váratott magára.

Könnyű alföldi szekéren pördült udvarunkba; a szekérbe négy ló, bácskaiasan szelbete fogva; az ötödik egy szép fiatal almás szürke a saraglyához kötve.

«Engedelmet kérek bátor bejövetelemért, de a kapu nyitva van, talán nem járok tilosban» szölt egyenesen ülvé, s mozdulatlanul a kocsisülésből. «Én Dán-Biró György vagyok az alföldről, Dán Barnabás urat jöttem látogatni, ha jó helyen járnék.»

«Majd megtudjuk, ha belől kerülünk!» szölt atyám elébe lépve a vendégnek, a ki kibontakozott subájából, s lelépett a kocsirol.

Szálas vállas ember volt, negyvenöt körül; rövid nyaka, piros arca, öszülő, de nem hosszú bajusza, nagy, könnyen táguló orrlyukai olyan ismerős jelenségek voltak. Alakja bizvást bele illett volna abba a családi gallériába, mely a Tamás-kastély ebédlőjét ékesítette, s melynek töredékeiből a mi szegényes falainkra is jutott egy pár.

Atyám, — láttam szívélyes magatartásából — az első benyomás hatása alatt kész volt az atyafiság megkötésére, de György bácsit még csak leülésre sem lehetett addig birni, míg az igazságveleleit elő nem mutatta.

«Nem ülök le» — mondá — «mert szégyenlenség, ha megint fel kellene kelnem.» Még a kalapját is hóna alá fogta, míg a bekes-zseb-ből elővont nagy bőrtárczát bontogatta.

«Itt van», — szölt, szájaiba fogva a kötözsinéget, s egymás után rakva ki papirosait, — «előbb itéljék meg nagy jó uraim, igaz járatban vagyok-e?»

Az írásokat én olvastam fel egymás után. «Városi bizonyítvány, mely szerint érdeemes Dán-Biró György városunkbeli földesgazda» stb. stb.

Azután az anyakönyvi okmányok, melyek szerint Dán-Biró György származott Dán-Biró Mátétól, ez ismét Biró-Dán Ádámotól, kinek atyja volt Dán Ferencz, anyja Szerető Rákhel . . .

A legutolsó kivonat pedig ennyiből állott: „Dán Gyurkának, kurucznak, Ferkót (t. i. kereszteltnélkül) kérésztülük: Uri magam cum cenegdo“.

Végre egy pár levél 1715 tájáról, az akkori Dán Elek aláírása s kézírata.

Atyám figyelemmel hallgatta végig az okmányokat, s mikor vége volt, összeölekezett a jövevényvel.

«Csontomból való csont édes ősém uram; szeretettel vallom igaz atyámfiaimnak.»

György bácsi most letette kalapját és anyámhoz fordult.

«Ha meg nem sérteném a lelkem hugom-aszonyt» (gavallér ember), «a kocsin holmi egyet-más van, a mit feleségem küldött; majd a kocsis berakja a hová parancsolják. Két zsák montliszt, a magunk malmából, olyanra nyulik mint a nádhártya; egy czúka tarhonya — itt talán nem is ösmerik, de az alföldi ember ezzel él; egy kis ludgé, a leányom rakta fel, hogy ő is küldjön valamit. Én magam alig tudtam kitálatni hivatelt meg a atyafi uramat; azt a dögöt hoztam el a saraglyában, ha rossz néven nem veszi: a pártját befogtam negyediknek, majd hozzá válaszszuk. Jól lépnek, semmi hiba sincs bennük, mondhatom.»

Megköszöntük minden röstelkedés nélkül. Ránk is fért, de meg országszerte ez volt a szokás ilyen atyafi-keresésnél. Az ajándék nem bélyegezte meg sem az adót, sem az elfogadót. Nem hívták még akkor korrupciónak.

E naptól fogva házunk megelevenedett. György bácsi tiszteletére összehívtuk a Barnabás-hadat; azután mi jártuk őket sorba. Vendégség vendégséget ért, miáltal volt alkalma az atyafiságnak kellőleg kikémleni s felbecsülni az új rokon értékét.

György bácsi becsülettel kiállta az exament. Nem urkodott, de nem is adta a sült parasztot. A férfakkal poharazott, adomákat cserélt ki, gazdasági ügyeket forgatott, józúeket kaczagott, de nem esett senki nyakába, nem költötte magát.

Szép férfi arca, nyugalmas nyilt tekintete, keresetlen modora meghódították az asszonyokat. A sok hugomasszony kézről-kézre adta egymásnak, kémelett, vallatták, hol egyenként, hol csoportosan, azért is, hogy elejtett szavaiból az asszonyi építkezési törvények szerint kimerítő véleményét alkothassanak az új bácsi otthonáról, viszonyairól; de meg azért is, mert tetszett nekik, kivált a fiataljának, a kun dialektus, melylyel atyafi urunk élt.

«Ögyél könyeret möggyee», ha nem öszö' tödd ee', majd mögöszög röggée.»

Próbálgatták utánozni, de ahogy sem sikerült; ott is megezifrázták, a hol «sömmi értölme» nem volt. Pedig «köllömötös» volna, ha ráállana a «nyölvök». Hanem majd beleszokna, divatba hozzák, és ha Kassán, Szikszón elközdönke kunosan beszélni, egész Abauj utánuk mögy.

György bácsi biztatta őket, hogy milyen szép lesz az, mert az sehogysem illik, hogy ilyen drága szép szömyélok úgy beszélnek, mint a pap. Csak az a hijja, hogy azt nem mondják: «keresztjén atyámfiai!»

Igen meg lehetett elégedve vendéglátásunkkal, kivált az asszonyainkat szerföltött megszerette. Mintha nagyságos asszony volna valamennyi, még a legapraja is, aztán még sem kevés, nem tekergeti a nyakát, nem beszél úgy mint a teatristák a szinpadon, nyájás, eleven szeretetreméltó teremtesek. Hogyan elfogadták őt egyszerre György bácsinak! Ha az isten megsegíti az elkezdett utjában, fel is jön lakni ide fel, itt vesz magának valami Bánomot, épít rá egy putrit, abban lakik. Még leányát sem adja másnak, csak abauji legénynek.

«Pedig meg egy atyafi hátra van» — szölt atyám — «a kit legelőször illet volna meglátogatnunk, de megvallom, féltem tőle, azért halogattam enyire. Most sem tudom bemutassam-e ősém uramat. Ő a Dán-család feje. Legalább annak tartja magát.»

«Miért ne látogatnánk meg?» felelt György bácsi. «Az nagy illetenség volna tőlem, elkerülni csak egyet is, s épen a család fejét.»

«Félek, elégedetlenül hagyja el ősém uram Abauji!»

«Attól ne tartson atyafi uram! Nem megyünk koldulni, tehát nem szégyenlem, ha kiver is a házából.»

«Tehát legyen!» szölt atyám elszántan, «menjünk.»

Leballagtunk a Hernádra, ott csónakba ültünk és egy csákyalökéssel kiléptünk a tulsó partra; a füzesen keresztül a tágas gyümölcsösbe, onnét a kastélyba.

László bácsi nagyuri előzékenységgel fogadott bennünket a kancelláriájában. Vendégünköt különösen erőltette a bórkanapéra, de György bácsi szerényen megvonta magát egy karatlan széken az íróasztal mellett.

Hajdu jött rögtön, bort töltögetett, sorba kinált; azallat atyám röviden elmondta a mit tudott György bácsiról és látogatása czéljáról.

Dán László bátyám az atyafisági kérdést teljesen hallatlanná tette, s egyedül a nemeses-keresési szándékot fogta föl.

A «nemzetes ur» e'béli szándékát lehetetlen nem dicsérnie; szép az, ha valaki egy ilyen kitüntetésért küzd, még szebb, ha szorgalom és ügyesség által annyira vitte, hogy ilyen czélokra áldozni is tud, mert biz az sok pénzbe kerül, tudja sokakról. De ő nem tanácsolja a «nemzetes urnak». Minek? Hiszen az alföldi paraszt olyan szabadsággal bír mint egy nemesember. Nem robotol, nem dezamáz: mire vágyik még? Hogy hidon, réven ne fizessen? Eh bien! ha mindig utazik is az ember, még akkor sem költöhet el hidra, vámrá száz forintot. Azt kérni most már László bácsi, érdemes-e ezereket elfecsérelni, csak azért, hogy évenként száz forintot meggazdálkodjunk?»

György bácsi mereven bámult László urra; atyám felszökött ülőhelyéből s mielőtt György bácsi szóhoz juthatott volna, hevesen felkiáltott:

«Atyafi, vagy nagyon ügyügyü vagy, hogy ilyen okokkal állsz elő, vagy vendégem tartod együgyűnek, ha azt hiszed fölöle, hogy ő a hidvámok elől keres menedéket. Ez nem vendégszeretet.»

«Nyugodjék meg uram» — szölt higgadtan, de kissé kipirulva György bácsi, — «a hol én lakom, ott nincsenek vámok, legfeljebb a Dúnán, ha fehérvári vásárra megyek. Ott persze a jószágfélenek nines nemes levele, tehát annak fizetni kell. . .»

«Vendégszeretet?» kérdi László bácsi atyámnak felelvé — «mi köze e kérdéshez a vendégszeretnek? Ha ez az ur vendégemül jön, tapasztalni fogja, hogy a Hernád balpartján is olyan a vendéglátás, mint az alföldön mondják, de ha atyafiságot keresi, kaput zárok előtte. Ezért ne nehezelteljen kegyelmed — folytatá a vendéghez fordulva — legyen vendégem, de ne követelje atyafiságotam.»

«Köszönöm önnek jóakarátát uram, — s most egészen szaloni magatartást vett föl, miközben felállt — «lehet, hogy valamikor vendégszeretetét is igénybe veszem, — legyen szabad ugyanezt a magam részéről is felajánlanom. Most azonban nem élek vissza az engedélyvel. Sajnálom, hogy nem birtam magamat megértetni; én nem nemesiséget keresek, hanem törvényes nevetem, melytől nem akarok továbbra is megfosztva maradni. Hát beszéljünk magyarul: segítségemre lesz-e ebben Dán László ur?»

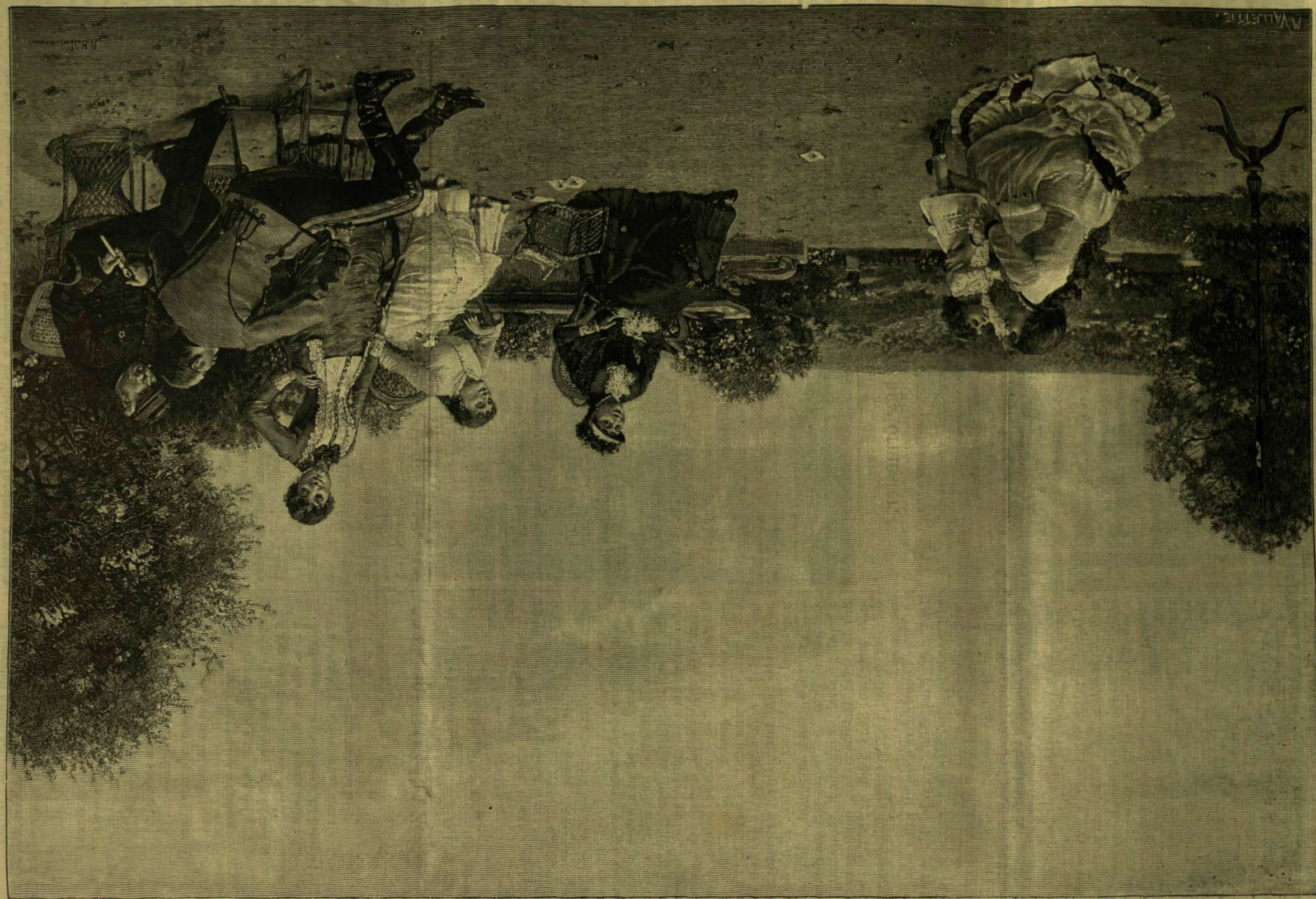
«Akadályozni fogom tőlem telhetőleg!» felelt László bácsi és meghajította magát, értetvén, hogy nines atyafiság, — s a beszélgetést befejezettné tekintti.

«Tehát istennek oltalmába ajánlom az urat!» szölt György bácsi. «A jövő tisztujtáson ha élünk, látjuk egymást.»

«Tehát László bátyám vértagadóvá lesz?» kérdelem visszamaradva.

«Mért nem monddó egyuttal: Ludassá?»

CZELLŐVÉS. — BALVAOINR J. P. FESTMÉNYE UTÁN.

ESTELI PIHENÉS MAROKKÓBAN. — CONSTANT BENJAMIN FESTMÉNYE UTÁN.

Mert ti tanítjátok ma már a törvényt mi nekünk.

«De ha látná kifogástalan okmányait!»

«Tudom látás nélkül is; mind igaz, a mit mond, csak hogy idejét multa. Tul vagyunk a negyedik ízén, s azóta kétszer hatvan év is elmúlt, tehát a ludasságtól nem féltem sem magamat, sem szépapámát; de nem akarok kétszázévesztendő pert venni a nyakamba. Keressen más nevet, más igényt, nem bánom, de Dán néven nem lesz publikálva Abaujban, mig én élek.»

«Lesz, ha én élek», válaszoltam, s röviden bucsut vettem tőle.

«Megmondtam ugy-e, hogy elégedetlenül válik meg tőlünk, ha oda átmegyünk?» szolt atyám, mikor hazaérkeztünk.

«Ejh!» felelt György bácsi egykedvűen, «ha a számadó juhászom ki nem tud hozni a sodromból, László ur bizony nem hoz ki. Így vagy amugy majd csak meglesz.»

Azután elmondta, hogyan fog eljárni. (Most sajnáltam, hogy nála nem végeztem a patvariát.) Készen volt az ügyészszel, a ki a keresetet megindítja, a tisztí ügyészszel, alispánnal, jegyzővel, a kiket még e héten sorban látogat, reméli, hogy pöre két hét alatt a helytartóságnál lesz. A kanczellária aztán az ő dolga.

«Aztán kedves hugomasszony» — szolt vacsora végén, mig családi viszonyait, házi körülményeit ismertette, — «nehéz az én állapotomat mind lebeszélni. Hanem győződjék meg maguk, jöjjenek el hozzánk látogatába. Többet is mondanék, de nem merek. Csak azt mondom, hogy ha az isten megsegít, atyafi uramék bevalának, és a vármegye publikál (ki sem megyek addig Abaujából, mig a megye ítéletet nem hoz), akkor ugy is merném mondani: jöjjenek el hozzánk háztűznézni. Mint a páma! Ejh! már látom, hogy a hegyi bor erősebb, mint a homoki. Tegye hallatlanná öcsém uram!»

(Folyt. köv.)

Esteli pihenés Marokkóban.

A hárem fogalma nem oly rettenetes most már, mint régebben volt. A műveltebbek tudják, hogy e szó alatt tulajdonképp csak «női lakosztály» érthető, s ehhez nem tartozik szükségszerűen az eunuch, a mérgezők, a zsákavarrás és tengerbedobás, sőt még a többbűjűség sem. Igaz, hogy Keleten a nők általában véve szomorubb helyzetben vannak, mint minálunk s különösen kellemetlen, hogy a férfiak nyílt társaságát nélkülözniök kell; egészen véve azonban helyzetük még sem túrhetetlen és nem csekély számban vannak apró előnyök megengedve nekik, melyek száma ma már, midőn a nyugatiakkal oly sokat érintkeznek, folytonosan szaporodik.

Ily «előjogot» ábrázol jelen képünk is, mely a marokkói főrangú hölgyek esteli szieszáját ábrázolja. A melegebb éghajlat alá eső vidékeken általában ugy vannak építve a házak, hogy a lapos tetőkön virágos kertek, vagy legalább pihenő helyek tartatnak fenn, hol a nappali hőség megszűnté után a családtagok s néha idegenek is kényelmesen eltölthetnek néhány órát. A kényelmes keleti embernek nincs szüksége korzóra és ligetekre, itt a tetőn végheveredve, a csillagos ég alatt el-elábrándozik óra hosszat s innen kényelmesen végignézhethet szomszédjai lakán, sőt néha-néha át is beszélgethet hozzájuk. A háztető képezi nagyobb látványosságok alkalmával a nők és gyermekek piholyát is. Dr. Learred, ki 1877-ben a marokkói szultán trónraléptekor az üdvözlő portugál küldöttség orvosa volt, beszéli, hogy a Kaid Mebedi fő katonai parancsnok által tiszteltetkre adott ünnepély alkalmával a szomszéd házak tetői zsufolva voltak elfátyolozott nőkkel és gyermekekkel, kik valószínűleg az egész városból összejöttek, hogy e mulatságot, mely egyhangú életükbe kellemes változatosságot hozott, kényelmesen megnézhették.

A képünkön látható urhölgyek a marokkói szultán ő felsége miniszterelnökének, Sid Moosa Ben Hamed ő exzellenziájának nejei. Természetesen

nem valamennyi neje. Hiteles tanuk szerint összesen mintegy hatvanan vannak, köztük 12 és 13 évesektől kezdve föl egész ötven évesekig. Kettő közülök oly kövér, hogy, ha állatok lennének, bizonyosan díjat nyernének a kiállításban. Mór fogalmak szerint, a hét szépség között talán épen ez, a kövérség, a legelső s a miniszterelnök nejei tartózkodás nélkül ki-nevették a portugall követtség női tagjait karcsúságukért. Mindenik törvényes nő (s ezek száma a 60 között, a dolog természeté szerint, a kisebbik rész) a háztartásnak (főzés, mosás, tisztogatás stb.) egy külön ágát teljhatalmulag vezeti, s mindeniknek külön «udvara» van. Ez udvar tagjai-azonban egyuttal öreik is s még a magas háztetőt sem tartják elegendő biztosítéknak, hogy az órok mellőzhetők legyenek s a szieszáló nők háta mögött, mint képünkön is látható, ott órkodik a háttérben a hárem felügyelője.

Mondanék sem kell, hogy a szép kép nem minden részletében van természet után készítve. Constant Benjamin híres francia festő fantáziája alkotta azt a leírások után s a párisi Salonban nagy feltűnést okozott.

A czellövés.

A pisztoly sem mindig halálhozó gyilkos szerző, s a puszkapor és golyó nem kizárólag arra való, hogy öljön vele az ember fia; gyakran csak eszköz, mely által a tér korlátait legyőzzük, s egy távoli célt érve el, akaratunkat a távolban is érvényesítjük s hatalmunkba kerítjük magát a távolságot. Mint ilyen, a pisztolyval való bánás ügyességet igényel s valamint minden kézi ügyesség, ez is mulatságot okoz. A czellövés nem utolsó faja a sportnak. A czebla taláni legalább is oly mulattató, mint akár a tekepálya bábut leítni, akár a billiárdasztalon csinálni mesteri lökést.

Azért Európa nyugatán a czellövés ép oly neme a mulatságnak, mint akár a lapda vagy croquet, s olykor hölgyek is részt vesznek benne, kivált könnyebb-fajta szoba-pisztolyokkal. S ha nem viszik is annyira a szépnem tagjai, mint az a bizonyos magyar báró, ki nejeinek két ujjá közül lövi ki a krajczárt, s golyóval lödözi szobájában a legyeket: sokszor elég dolgot adnak a körülöttük settenkedő uraknak, nehogy hátrányban maradjanak mellettök. A mi bizony nem nagy dicsőség.

Egy ily családi czellövészeti mulatságot ábrázol képünk, mely Ballavoine francia művész festménye után készült. Már az a kicsi apróság a kép előterében is tudja, hogy mily dicsőség ezentrumba találni s szalad oda a «nénihez», hogy gagyogó ékeszlással fejjeze ki neki őszinte gratulációját a szerencsés lövéshez.

Az agg örmester.

Beranger költeménye.

Leányának pergő rokkája mellett
Az agg harcos felelti bánatát,
S golyótól bémított karával renget
Kis bölcsőben két iker — unokát.
Nyugodtan ül kunyhója ajtaján,
— Hol menhelyt egyedül találhatott, —
S így szol: «Születni nem elég magában;
Kis unokák, dicsően haljatok!»

De mit hall! — Dob pergését a távolból
S zászlóalj lát lépdelni amoda;
Hó vére mind őz homlokába tódul,
Sarkantyut érez a vén paripa.
— «Hah!» — így kiált egyszerre elbúsulva, —
Nem ismerős zászló, mely ott lobog! . . . *
Ha egykor még hazánk meg lesz boszúlva:
Kis unokák, dicső lesz halnotok!»

«Ki adja vissza, hajh, a hősöket mind,
A Rajnánál s Jemappe, Fleurus felett,
E hős fiukat, hajh, a nép szülöttit,
Kik, ő híván, tolongva jöttek!
Mezitláb, éhesen, rongyokba mentek,
Dicsőségért kizdévén, e bajnokok.
A Rajna újra edző fegyverünket . . . .
— Kis unokák, dicsően haljatok! . . .

* Franciaország akkor el volt borítva idegen százlókkal. — Beranger jegyzése.

«Mily pompásan fénylettek, oh a harcban
E győzelem-koptatta kék ruhák!
Hol elvegyültek a kartácsalomban
Zúzott bilincsek, szétört koronák . . .
Fölmentett népek, általunk királynék,
Koszorúzták meg a hős homlokot . . .
Oh boldog az, ki ott halt a hazáért
Kis unokák, dicsően haljatok! . .

«Hamar homály boríta, fényes álmok!
Egymásra hágy el sok hűten vezér
S a puszkaportól barnult ajk, az álnok,
Kegyét a zsarnoktól hízelve kér.
Velök elpártol tőlünk a szabadság,
S idegennél keres szolgálatot . . .
Dicsőségünket szegyen-könyvek mossák,
Kis unokák, dicsően haljatok!»

Leánya most merengését megtörve:
Lassan zendül föl ajkán az dal,
Melynek hallatán hány trón öszedőle,
S király-szívekben támadt riadal!
S az agg harcos fejét kezére hajtja:
— «Hazám! — vajh keltsé e dal hajnalod!»
S a bölcsőhöz hajolva suttag ajka:
«Kis unokák, érette haljatok!»

P. T.

A GÖZHÁZ.

VERNE GYULA REGÉNYE

HUSZONNYOLCZADIK FEJEZET.

A „Bolygóút».

Nána Sáhí egy egész hónapig, márczius 12-től ápril 12-ig rejtőzött a páiban. Akarta, hogy a hatóságok egészen nyomát veszítsék. Nappalontként, fivérével együtt, visszavonulva maradt s csak kisérőik hagyták el olykor rejtekhelyöket, a szomszédos falvakban és tanyákon rejtélyes híreket szórva szét a «szabadító» közzellétéről. Ejenként a nábob s öcsese Balao-Ráo is el-elhagyták rejteköket s párról párra, faluról falura jártak, összegyűjteni s biztatni azokat, kik a szabadtást várták. Reggelre visszatérve, számot adtak egymásnak tapasztalataikról a vad bil-ek, a nomád kundok, a mérész és vállalkozó gondok főnökei körében. De a tett órája még nem ütött részökre. Mert nem lett volna elég csak a környéket gyujtani fel, ha a lázadás tüze tartományról tartományra el nem terjed s általánossá nem lesz. Előbb össze kelle gyűjteni a gyujtó anyagokat a Nerbudda szomszédóságában levő összes tartományokban a bopali, malvai, bundelkundi városokban, a Scindia egész tartományában, mint egy egyszerű tüzhelyen. Nana Sáhí az 1857-diki zendülésből tudta, hogy részleges fölkelések mit sem érnek.

Egy hónap mulva a tanditi páiba menekülése után, Nana Sáhí nagyobb biztossággal vélt már fölléphetni. Most már személyesen is megjelenhetett, a nélkül hogy félne kellene, hogy felismerik, miután a hatóságok azt hitték halva van. Majd egy parsi-, majd egyszerű rajot-ruhában, most egyedül, majd öcsese kíséretében, mind nagyobb kirándulásokat mert tenni a tanditi páiból, észak felé, a Nerbudda tulsó partján, sőt a Vindhiasz hegység tulsó oldalán is.

Ha lépéseit kém kísérté volna, ápril 12-én öt Indorban találta volna már, a holkái tartomány fővárosában, hol a földmívelő népesség különböző törzseivel, a rihillakkal, a mérvánikkal, a valajállikkal, — az egykori szipoj sereg e boszszuivágó, kegyetlen és dühös szökevényeivel, egy új fölkelés esélyeiről érkezett. Azután átmenve a Berván, a Dsumna mellékfolyóján, ápril 19-én már Bundelkumban volt s a dús termő datolyák és mangófalvölgények át Szuariba érkezett, a hol a fölkelést ugy rendezte, hogy az minden perczben kész volt, az adott jelre, a kitörésre. Ápril 24-én Bilszába, a malvai tartomány főhelyére, 27-én Rájpurba, a panoi tartomány határára érkezett s 30-án Sangorba, a Vindhiasz hegysége kulcsvárosába tette a lábát. Itt találkozott öcsésével s Kalagánnal, a kik jelentést tettek neki azon törzsekről, melyekben föltétlenül bizhatik. Mig ők a tartomány innesső (déli) részén működtek, szövetségeseik a hegyentuli (északi) tartományokban hintették el a fölkelés magvait.

Itt találkozza ismét visszafordultak, hogy a tanditi páiba vonuljanak, mint biztos helybe. Utközben Bopálban akartak megállapodni, e fontos muzulmán városban, mely az izlámknak Hindosztánban főfészke maradt, s melynek bégumja a fölkelés alatt is megtartotta az angolok iránti hűségét.

Nana Sáhí és Balao-Ráo május 24-én, a mohamedán évfordulati moharum-ünnepe utolsó napján érkeztek Bopálba, ismeretlenül, zárandokok árúhajában. Este, mikor az egész ünneplő sokaság ezer fátyla fényénél, dobok, sipok és réztányerök zeneje s rakéták és petárdák süttögetése közt, a rajongás pokoli zajával, a város alatti tóhoz tódult mosakodásra, ők is a tömeg közé vegyültek.

A tömegben Nana Sáhí egy kéz érintését érezte vállán. Megfordult s egy bengálival állt szemközt, kiben egykori fegyvertársára ismert. Tekintetével kérdezte tőle: mit akar? A hindu halk hangon mormogva, csak ennyit felelt:

— Munro ezredes elutazott Kalkuttából.

Nana Sáhí alig bírta elrejtetni fölindulását.

— S hol van?

— Tegnap Bénéareszben volt, a nepóli határon.

— S mit akar?

— Nehány hóig ott időzni.

— S aztán?

— Visszatérni Bombayba.

Nana Sáhí füttentett. Az adott jelre Kalagani jelent meg oldalánál.

— Indulj azonnal, mondá neki a nábob. Keresd fel Munrot, a ki észak felé tart. Csatlakozzál hozzá bármi ürügy alatt, ha kell életed kockázatásával is. Ne hagyd el őt, mig csak át nem jő a Vindhiaszra, egészen a Nerbudda völgyéig. Akkor, de csakis akkor, hozz hírt nekem.

Kalagani csak egy néma jellel adta beletnyugvását s eltűnt a tömegben. Tíz percz mulva háta mögött hagyta Bopált.

E perczben Balao-Ráo közelített bátyjához. — Ideje távoznunk, mondá. — Ugy van, felelé Nana, hajnalra a tanditi páiban kell lennünk. — Induljunk!

Gundjaiktól kisérve, a tó északi partján egy magában álló tanyára mentek, a hol lovak és több kíséret várt rájuk. Nyolcz órakor már nyeregben voltak s Bopálból a Vindhiasz hegység felé vágattak.

Nana Sáhí és Balao-Ráo egy szót sem váltottak e gyors vágatás alatt, de annál több gondolat fort elméjükben. E kirándulásból, a Vindhiasz tájairól, többet hoztak magokkal a pusztá reményűnél; töméntelen nép, hűséggel s lelkesedéssel csatlakozott ügyükhöz. E benszülöttektől tömött vidéken aránylag keves angol katonaság volt elhelyezve s annak megsemmisítése tág utat nyitandó a fölkelésnek, mely aztán egyik ponttól másikig terjeszthető tüzet a fanatikus hindu nép között.

Nana Sáhí ezenkívül még a kedvező véletlent is áldhatta, mely ellenségét, Munro ezredes, ugyszólván kezébe adja. Az eredes végre kimozdult Kalkuttából, a hol nehezen lehetett hozzáférni. A Kalagani ügyes keze, tudtán kívül fogta őt egyenesen a nábob bosszúja torkába vezetni, a zord hegyvidékre, a honnan meg nem menekülhet.

Balao-Ráo még mit sem tudott a bengáli által Nánának hozott újságról. Csak a tanditi pái közelébe érve, mig lovakig egy pillanatra szusszantak, adta azt neki Nana tudtára.

— Munro, mondá, odahagyta Kalkuttát s a bombayi utat van.

— A bombayi út, felelt Balao-Ráo, tenger-től tengerig ér. — Ezuttal csak a Vindhiasz-hegységig vezet. S e felelet mindent megmondott. Lovaik újra vágatni kezdtek; a Nerbudda völgyében voltak. Hajnal volt. A nazurri sziklatut nyílt meg előttük, mely egyenesen a párhoz vezet fel. Itt leszálltak lovaikról, hogy gyalog menjenek fel a meredeken. Minden csöndes volt, a hajnal még nem ébredt az erdőben.

Egyszerre lövés dördült el, melyet több más követett, s angol kiáltások:

— Hurrah, hurrah, előre!

A pái sziklafokán egy angol hadseregbeli tiszt jelent meg, mintegy ötven ember élén.

— Tűzet, hogy egy se meneküljön! vezénylé a tiszt.

Uj sortüz dördült el, majdnem eső végére véve a gundokat, kik Nana Sáhíbot s öcsesét

környezték. Őt vagy hat hindu elesett. A többiek megfutamodtak s eltűntek a Nazzur árkában s a sűrűségben.

— Nana Sáhí! Nana Sáhí! kiálták az angolok, a szük völgybe nyomulva. S most, az előbbi lövés által találtak és elesettek egyike félig fölyenesedett fektéből és kezét kinyujtva így kiáltott üldözőire:

— Halál a hódítóra! kiáltá rettenetes hangon s mozdulatlan bukott vissza fektébe.

A tiszt a holttesthez közeledett.

— Vajjon valóban Nana Sáhí? kérde.

— Ó az, felelt két katona a csapatból, kik — mivel Cawnporéban voltak táborban — tökéletesen ismerték a nábobot.

— Most a többi után! kiáltá a tiszt. S az egész csapat a gundok üldözéseire nyomult.

Alig tűntek el a színhelyről, midőn egy árny suhant elő, megjelenve a sziklamagaslaton, melyen a pá állott.

A «Bolygóút» volt, hosszú barna palástjába burkolva, melyet durva szőrkötél szorított derekához.

A megelőző este e tőboldyott nő volt önkénytelen kalauza az angol tisztnek s csapatának. Bolyongásaiban a tanditi völgybe térve vissza, gepileg közelített a párhoz, hová bizonyos titkos ösztön vont. S most e boldogtalan teremtés, kit mindenki némának ismert, önkénytelenül egy nevet mormogott ajkai közt, — a cawnpori mészárló átkozott nevet:

LETÉRDÉLT MELLÉ.

— Nana Sáhí, Nana Sáhí! ismétlé színtelenül, mintha a kegyetlen nábob képe, a mely nem tudni mikor jelent meg élete történetében, most ellenállhatatlanul toltult volna öntudatlanul emléke elébe. . . .

E névre a tiszt összereszt. A boldogtalan léptei után indult. Az őt észre sem látszék venni, sem a katonákat, kik a páig kísérték. Oda menekült-e a nábob? Kérdék ezek magokban. A tiszt a szükséges rendelkezéseket megtette a Nazzur medrének őrizethe vételére s ugy várta a hajnal. S mikor Nana Sáhí és gundjai hajnalok csakugyan megjelentek, sőt szél fogadta őket, többeket földre terítve — köztük Nana Sáhíbot, a szipoj lázadás legfélelmesebb főnökét is.

Igy jelentette ezt a táviró a bombayi kormányzóknak. A hir gyorsan elterjedt az egész félszigeten, a hírlapok siettek hirdetni azt s így történt, hogy Munro ezredes, május 20-ki keletet az allahabadi lapban olvashatta.

Ezuttal nem férhetett hozzá kétség; Nana Sáhí halva volt! Ugyanazonosságát oly embernek bizonyították, kik őt személyesen ismerték.

Azonban a tőboldyott nő, elhagyva a sziklatetőn levő páit, a Nazzur ágába szállt alá. Téveteleg szeméből benső tűz csillámolt elő, s ajkai öntudatlan mormogák ismét a nábob félelmetes nevet.

Igy ért a helyhez, hol az elejtett hullák hevertek s az előtt állapodott meg, a melyekben a katona Nana Sáhíra ismert volt. E halottnak meredten maradt szeméi s összeresztott arczvonásai még most is fenyégetőzni látszottak.

Azt mondhatnók, hogy mintán csak a bosszúnak élt, a gyűlölet még túlélté testi életét.

A tőboldyott letérdelt mellé, két kezét golyóktól átfurdalt testen végigjártatta, míg a serkedező vér megnedvesíté ruhája ujjait. Hosszsan nézte, s aztán fejét csóválva fölemelkedett, és lassan, hallgatva, lépdelt alá a Nazzur medrében. . . .

De a «Bolygóút» ekkor már ismét visszasett előbbi megszokott közönyébe, s ajka néma maradt és nem ismételte többé a Nana Sáhí átkozott nevet. . . .

(Vége az első résznek.)

A berlini halászlát kiállításról.

A tengerfenék csodálatos lényekkel van tele, melyeket a valónál is bizarrabb színekkel fest ki a képelet, mely azokban az átfürkészetlen mélységben oly hálás talajra lel. Hájások és tudósok, regényírók és utazók a legcsodálatosabb dolgokat szokták regélni a tenger szörnyeiről, százkaru polypokról, melyek megragadják az embert, hogy iszonyu összeszorító erejükkel belőle az életet lassan szívják el, óriási gyökörök, melyek egy-egy útszere hatalmas hajókat zuznak össze, s száz számba menő embercsoportokat adnak át a megsemmisülésnek.

A nemzetközi halkiállítás, mely a mult hónapokban Berlinben tartatott, s mely a világ különböző tengerinek lakóit csoportosította össze kicsiny helyen, e csodálatos hirdetések tengeri szörnyek közül is mutathatott fel egynehányat. A kínai és japán tenger lakóiból mi is bemutatunk ezuttal olvasóinknak egy nem érdektelen csoportot.

Itt van először is a tintahal (Megathesurus Martensii), mely egy családba tartozik azony másik tintahalal, mely Európa tengereiben tanjázik (Sepia officinalis). Teste hengeralakú, s fejből 8 kar nyulik ki, melyek oly vastagok mint egy hajókötél. Az állat nem tartozik ugyan a ragadozók közé, s az ember nem teszi ki magát vele szemben a felfalás veszélyének, mégis ezen hatalmas, négy méternél hosszabb s szipolyokkal ellátott karok végzetesekké válhatnak reá nézve. Ez állat ugyanis valóságos buldog természetű bir, göresösen kapaszkodik abba, a mibe egyszer belefogozott, s az ember is, ki a tengerfenék átkutatása, vagy korall-halászat közben került karjai közé, alig kerülheti el az agyonszorítást. Ez állat igen nagy számmal fordul elő Khina tengereiben, s a parti lakosságának egyik fő tápláléka. A kimutatások szerint 1873-ban több mint 7 millió kilogramm súlyt fogtak Khina partjainál. Halászata nagy és erős hálókkal történik, melyek két egymástól távolisan haladó csolnak között vannak kifeszítve.

Az a másik mellette látszó állat az európai tengeri pókhoz nagyon közel rokon: óriási rák, melyet a japánok Shima-ganinak (Makrocheira Kaempferi) neveznek, szintén nem érdektelen példány. Alkalmasint a legnagyobb rák, a mely létezik. Két ollójának hossza nagyobb három méternél, s hosszú lábai segítségével képzeltelen gyorsan és fűrgén mozog a vizekben. A mellett bátor, a legnagyobb állatnak is neki megy, s midőn ellenét sikerült legyőznie, ollói segítségével nagy ügyességgel viszi azt mindig mozgásban levő rágószerveivel.

Az óriás sügér (Megaperia Ishinayo), mely majdnem 2 méter hosszú, Japán tengereinek egyik nem gyakran előforduló lakója, mely a kiállításon is csak kitömött, de igen ügyesen kitömött állapotban látható. A szárnyas csápa, vagy mint másként nevezik tengeri angyal (Rhina squatina) rendszeren a tenger fenékén tartózkodik, hol lyukakban húzza meg magát, mint a mi menyhalunk, s onnan lesi az elhaladó prédát, hogy kellő időben megragadhassa. Husa nagyon kemény, bőrneműen szívós, azért nem is igen becsüljük sokra, s csak érdes bőrét használják ráspoly gyanánt.

A repülő hal (Daelypterus orientalis) hatalmas kifejűdött uszonyánál fogva azzal a tulajdonnal bir, hogy magasban a víz fölé vetethi magát, s mintegy repülni látszik. Ellenségei elől szokott ezen az úton menekedést keresni, csak hogy a víz felett új ellenségek várnak reá, a halakkal táplálkozó madarak. Hasonló hozzá a legyezős hal, melynek szintén hatalmas uszonya legyező alakra van kifejűdve.

Az üvegspingya, melynek képét szintén be-

mutatjuk, egyáltalában nem hasonlít élő lényhez. Olyan az alakja, mintha üvegszálakból volna mesterileg összerakva, mely szálak alig képzelhető módon kanyarognak. A fűrésznél is használt szivacsoknak képezi egyik fajtát, s keleten ékszerű szögöl.

Még egy korallszerű is van képünkön, névszerint a japáni nemes korall, mely abban különbözik az európai tengerekben honos koralltól, hogy színe nem egyszínű, hanem sötétebb vörösön keresztül halványabb rétegek futnak el.

Egyveleg.

* A vasárnapi iskolák kezdeményezője Raikes Róbert legelőször Gloucesterben vette oltalma alá az elhagyott kisdereket 1780-ban. Azóta, különösen az angoloknál és amerikaiknál az intézmény óriásivá növekedett. Angliában 3,800,000, Skóciá-

* Bradlaugh eskütagadásánál is izgatottabb, hasonló jelenet történt 57 évvel ezelőtt Portugáliában. Ez esetet ma is a nagy braganzai eskütörténetnek szokták nevezni. 1823-ban ugyanis új portugál alkotmány jött létre s a király némi vonakodás után megesküdött, hogy az új alkotmányt megtartja, de a királyné, Donna Charlotta, határozottan megtagadta a kívánt esküt. Az izgatott kortes erre a királytól rendeletet követelt, hogy a királyné hagyja el az országot s kijelentette, hogy jogait elveszti úgy mint portugáli polgár s mint az uralkodó neje. A királyné erre csakugyan hajlandó volt engedni. Kinyilatkoztatta, hogy nem azért nem akarta letenni az esküt az alkotmányra, mivel a kortest megvetné vagy gyűlölné, hanem mivel már előbb fogadást tett, hogy soha egész életében nem fog esküt tenni, sem jó, sem rossz dolgra.

* Elkészített levél. A párisi főpostahivatalnál eszközölt építkezések alkalmával sajátságos módon egy nyílásban közel a levélszekrényhez egy levelet találtak s mint külsőt, a levél a bedobó tévedése miatt már 50 év óta volt itt. Véletlen folytán a czimezett még élt s meg lehetett kapni, úgy hogy a levelet 50

16 láb széles hajó, mely 5 lábnyi mély volt s 20 évvel volt ellátva. A hajó még meglehetősen ép s a gondos fölfedezők fedeleit is készítették rá, hogy az időjárás ne rongálja szét. Az érdekes lelet a 7-ik század végéről való, talán Nagy Károly korából, midőn Norvégiában még a tengeri rablózérek s vad főnökök uralkodtak. E sir is ily hatalmas egyén nyughelye lehet.

Egy híres színház jubileuma. A párisi «Comédie française» néhány hét múlva fogja ünnepelni fennállásának 200-ik évfordulóját. A Comédie française, mely a Hotel de Bourgogne s a Rue Mazarin színházainak (ez utóbbit a Molière-é volt) összeolvadásából keletkezett, 1680-ban, augusztus 25-én tartotta első előadását, előadták pedig Racine «Phédra-ját» és egy azóta feledésbe ment író, Lachapelle vigjátékát. A színház abban az időben a Rue des Fossesban volt. 1770-ben a Tuileriákba költözött s ott is Racine drámájával kezdte meg előadásait. E jubileumra tervezik, hogy aug. 25-én megint a Racine «Phédra-ját» adják elő, még pedig úgy, mint azt XIV. Lajos alatt előadták: ugyanazokkal a kosztümökkel, dekorációkkal stb. A színpadot, mint

1. Tintahal. 2. Óriási sűrű. 3. Szárnyas czápa. 4. Legyező hal. 5. Óriási rák. 6. Repülő hal. 7. Üveg spongya. 8. Nemes korall.

A BERLINI HALÁSZATI KIÁLLITÁSBÓL: TENGERI ÁLLATOK A JAPÁNI ÉS KHINAI OSZTÁLYBAN.

ban 494,500, Irlandban 345,000 gyermek nyer oktatást, az Egyesült-Államokban 6 $\frac{1}{2}$ millió. A vasárnapi iskolákban közel másfél millió tanító működik s a londoni «Sunday-School-Union» (vasárnapi iskolai egyesület) több millió évi bevétel fölött rendelkezik. A németeknél, franciaiknál s más nemzeteknél ez intézmény még nem oly általános, de azért elterjedtnek mondható. Az intézmény megalakulásának százados évfordulóját most a világ minden részében megüzték, hol angolok laknak. A canterbury érsek londoni palotájának kertjében összegyűjtette az összes londoni vasárnapi iskolába járó növendékeket. Lehetek mintegy 20,000-en közel 400 iskolából. Ez ünnepély alkalmából minden vasárnapi iskola egy-egy ez alkalomra nyomtatott bibliát kapott örök emlékül az érsek sajátkezű dedikációjával. Minden kötet díszesen bőrtbe kötve, kapcsolokkal és ékes kövekkel van ellátva, s nagyságn daczára igen elegáns. Másféle kiadást is adott ki még ez alkalommal, melyben az «Oxfordi biblia» mintájára a vasárnapi iskolák tanítói számára oldaljegyzetek s közel 300 lap oldalék van, történeti, földrajzi adatokkal, tartalomjegyzékkel, térképekkel s a szentföldre vonatkozó más adatokkal.

év múlva kézbesítették neki, habár a levélírója már éveket ezelőtt meghalt.

* Szalonnaoldalt kaptak ez évben is Péter Pál napján Dunmowban (Angliában) az ősi szokásnak megfelelően azon házaspárok, kik egy leányokból és legényekből álló jury előtt meg mertek esküdni rá, hogy egy éven és napon át teljesen zavartalan békében és hűségben éltek egymással.

* Az ivóvíz szaporítására Londonban már 21 éve áll fenn egy játékos társaság, mely nyilvános kutakat épített a városban (Angliában) az ősi szokásnak megfelelően azon házaspárok, kik egy leányokból és legényekből álló jury előtt meg mertek esküdni rá, hogy egy éven és napon át teljesen zavartalan békében és hűségben éltek egymással.

* Ezéres hajót ástak ki nem rég Norvégiában Sandefjord hegyi fürdő közelében egy ugynevezett «királydomb»-ban, melyről régóta azt hitték, hogy itt hatalmas fejedelem van eltemetve. Az ásatásra a domb sülyedése adott alkalmat. Csakugyan sir volt abban, de a melyből már régebben elraboltak egyet-mást. Ember-, ló- és kutyacsontokon kívül nagyszámú edények voltak benne s egy 74 láb hosszú és

akkor, most is fagygyu-gertyákkal világítanak ki s egy színházi szolga most is, a legpathetikusabb helyeken is, előlépne a gyertyák hamvát elkoppantani; a színpadok mögött marquis-ülnéket, mint nézők, a mint az abban az időben a marquis-ülnéknak privilegiuma volt. A gondolat nem rossz, csak hogy irányadó körökben nem igen talál kedvező fogadtatásra.

* Uj-Zeeland őslakóinak száma oly gyorsan apad, hogy egy pár nemzedék alatt valószínűleg kipusztulnak. 1861-ban e szigeten még 55,336 maori volt, 1878-ban már csak 43,595. A részegeskedés és nyomor nagyon pusztítja őket. Hawaii szigetén az apadás még nagyobb. 1866-ban 57,125-en voltak, 1878-ban 44,088 azaz 12 év alatt 23% vesztett el. Különböző szigeten sokszor van ragályos betegség, különösen bőrbetegségek.

* Egy orvosné — Howard k. a. — van jelenleg Pekingben, ki ott igen nagy keresletnek örvend. A Li grófi család orvosa s azonkívül az idegenek számára Pekingben felállított kórház főorvosa.

Dlugoss János, lengyel történetíró.

1415—1480.

Lengyelország feldarabolása után csak Galicia maradt a lengyel nemzet számára. Csak itt lehet még lengyelül írni, beszélni, gondolkozni. Tagadhatlan, hogy a lengyelek ügyesen bírtak azzal a kis autonómiaval, a mit számukra az osztrák kormány meghagyott. Érdekesek mint a delejes tü, mihelyt ellenséges áramlat van közeledőben; zsebek ellenben minden csekély alkalomnak nemzeti cselokra való felhasználásában. Ilyféle nemzeti ünnepélyt ült közelebb Krakkó város, melyről nekünk magyaroknak is meg kell emlékeznünk.

Dlugoss János, latinos néven Longinus, krakkói kanonok, a lengyelek legnagyobb krónikása, s mint ilyen a lengyel állameszem lelkes szószólója, lengyel királyok viselt dolgainak dicsőítője. Nincs mit csodálkoznunk azon, hogy a lengyelek kétszeres buzgósággal tanulmányozzák multjokat, s minden kiválóbb mozzanatot kegyelettel fognak föl. Midőn Dlugoss emlékét ünnepelik, a régi dicsőség emlékét ujtják meg egyrészt, de másfelől, a lengyel tudományosság becsületére legyen mondva, mely történeti érzékről is tanúságot tesznek.

Az idén mult négy százada, hogy Dlugoss viszontagságos életpályája után őseihez költözött. A lengyel akadémia indítványára határozatba ment, hogy az idén díszgyűléssel kapcsolatban Dlugoss hamvait a kormányköltségen helyreállított «Pantheon»-ban a többi jelesek mellé helyezték el. Mindez megtörtént. Az akadémia ülésén igen szépen ünnepelték emlékét, a díszlakomán lelkes felköszöntőket mondtak az összegyűlt lengyel, cseh s német történetészek, s hogy Mecherzinski szavaival eljünk: «Dlugoss ma úgy él a lengyel nemzet szívében, mint az övében élt nemzete.»

Dlugoss János, hasonló nevű atyjának fia, 1415-ben született Brzinkben. Jeles nemzetségek ivadéka, melynek tagjai közül nem egy a német lovagokkal vívott vitézi tusakodásokban tűnt ki. Tanulmányokra lévén hajlandósága, a papi pályára lépett, melyen eszével, műveltségével, s jó tollával sok dicsőséget aratott. Krakkói kanonokságig vitte, mely minőségében IV. Kázmér lengyel király követéségeknél alkalmazta. 1445-ben Hunyady Jánosnál járt, s I. Lengyel Ulászló magyarországi történeteire nézve, mint elfoglult bár, de közvetlen tanu szerepelt. Járt Rómában V. Miklós pápánál s III. Frigyes német császárhoz is őt küldék követül.

Kázmér királyljal szemben tanúsított önállósága és szókimondása gyakran kényelmetlen helyzetbe juttaták. Az 1460-as évek elején a szt. földre zárandokolt s visszajövet Mestny várában tartózkodott, mi arra a hitre adott okot, hogy Kázmér fogságba ejtő a lengyel «Vitéz János»-t. 1467-ben azonban maga a király hitte meg az «ő kedves atyját», hogy gyermekeit nevelje. Ekkor tájban «magister, institutor, informátor filiorum regiorum»-nak írja magát. Ez időben írta legtöbb munkáját is jobbadán latinul, s a Mátyás királyljal folytatott lengyel ügyletekben közvetítőként gyakran szerepelt. Munkás életét 1480-ban fejezte be, néhány napon rá, hogy ilywoi (lemergi) érsekké nevezték ki.

Munkáinak hosszú sorozatából megemlítjük: a «Banderia Prutenorum» 1448. «Insignia seu clendonia regni Poloniae», «Katalogów biskupów wtocławskich, kujawskich, poznańskich, arcybiskupów, gnieźnienskich biskupów krakowskich» (lengyel püspökök és érsekek évréndi sorozata), «Liber beneficiorum dioecesis cracoviensis», «Litesus res gestae Polonos Ordinumque Cruciferorum» stb. eziműeket. Legfontosabb azonban a lengyel történetet tárgyazó műve: «Annales seu cronicae inelety regni Poloniae» című munkája XIII. könyvben, melyet «Lengyel Történet» «Historia Poloniae» gyűjtő czim alatt idéznek történetíróink.

Dlugoss évkönyveiben az 1386-ig terjedő rész telve van hagyományokkal, mesékkel; 1386-on túl azonban már saját tapasztalataiból,

s közvetlen kútfőkből merit. Hazánk története a XIV. és XV. században szoros összefüggésben állván Lengyelországgal az Anjok, Zsigmond s utódai, Lengyel László révén s később Mátyás király alatt, e korra nézve az itt nálunk is járt Dlugoss igen fontos kútfő. Mint a lengyel állameszem képviselője azonban Dlugoss minden egyéb, csak nem objektív történetíró. Politikai szempontból ír mindent, nagyit, a hol csak lehet, sőt valótlanságot is mond, csak hogy a lengyelek ügyét kedvezően tüntethesse föl. Mindent megvet, a mi nem lengyel: csehet, németet egyaránt; bennünket magyarokat sem kimél s bizonyos agyarkodással beszél mindenütt a hatalmas szomszédról, melynek befolyását bizony megérezte akkoron a Jagello-ház. Csak a vámai esata leírását kell olvasnunk: ebből megítélhetjük Dlugoss elfogultságát. Mindamellett ismételtük, hogy történetünk nézve nélkülözhetetlen az XV. század sokszor eseten krónikáitól tagadhatlanul előtérny s jól írott munka.

Most, midőn a lengyel nemzet multja egyik megíróját ünneplé, mi is alkalmoszerűnek tartjuk Dlugoss arczképét e rövid vázlat kíséretében bemutatni olvasóinknak.

Thallóczy.

DLUGOSS JÁNOS.

Nemzeti ünnepek.

A kis Belgium függetlenségének 50-ik, a nagy Franciaország szabadságának 90-ik évfordulóját érték meg és ünneplik.

A kis Belgium, hozzá illőni, zajtalanul, a nagy Franciaország messze világló fényével, csattanósan — «éclat»-val, mint ő szokta mondani.

Mert ez az «éclat», melyet nehéz magyar szóval kifejezni, a zaj és fény fogalmát egyaránt rejti magában. Már természete a nagy nemzetnek.

Sokan azt vélik, hogy viszont e vonás nem egyez a köztársaság eszméjével. Azonban a gyakorlat mindig többet bizonyít az elméletnél, s a gyakorlat azt mutatja, hogy e látszólag ellenmondó vonás daczára mégis csak Franciaország az, mely elül jár a köztársaság megalapításának nagy földatáiban.

Közmondásilag a spanyolt kevélynek, a magyart büszkének, az angolt okoszerűnek, a francziát dicsővágyónak tartja a világ.

És sokszor úgy látszott, mintha a dicsővágy ez uralkodó vonása akadályozná a francziát abban, hogy a köztársaság szerény erkölcsi, társadalmi rendjének megalapításában ő legyen a kezdeményező.

De ez, ismételtük, inkább az elmélet követ-

keztetése; a tények, a gyakorlat ellenkezőt mutatnak.

Mert a népek is, úgy mint az egyesek, eszményeket választanak ki maguknak, és azok után szeretnek indulni — jóban, rosszban egyaránt.

Alanti állású, ismeretlen egyén hiába kezdeményez valamely okoszerű, üdvös divatot; senki se megy utána.

Ellenben az előkelő vagy híres, tekintélyes embernek olykor még észszerűtlen szeszélye is azonnal utánzókra talál a tömegben.

Igy van a világ a francziákkal. Világosan látjuk, hogy legokosabb az angol, az ő világhatalma a legnagyobb, uralma legmesszebb terjed; korunk bálványja a vagyonosság, és ebben is ő az utóérhetlen, mindamellett még sem ő a földi társadalom eszménye. Hiába aratott a német hallatlan mérvű diadalokat; a népek legvonzóbb mintaképe mégis csak a franczia. A világ az ő erkölcsi hatása alatt áll mai napiglan.

Köztársaság van Amerikában, nagy, erős, hatalmas. Köztársaság van Svájcban, melynek boldog esendélete Arkádiát támasztja föl emlékeztünkben. De egyiknek példája sem ragadós reánk nézve. Nem tudunk beleszeretni egyikbe sem. Az egyiket egykissé — durvának, a másikat egykissé unalmasnak találjuk. Nem kell a szabadság — istállóban, sem — tollfosztóban.

Ha egy szegény sorsu ember egyszerűen él, hát ezt legelőbb természetesen találjuk. Hiszen úgy sem lehetne másképen. De ha egy főur áll be polgárnak, elveti czimerét s munkásságban keresi dicsőségét, ez már meghat és lelkesít.

Ha a vonzerő és hatás titkát keressük, melyet a franczia nemzet a világra gyakorol, lehetlen azt egyébben, mint a dicsőség ama fénykörében találnunk, mely e nemzeti egyéniség homlokát díszíti, és őt a többi fölé emeli.

Ime a tanubizonyosság, hogy az aesthetika hódító ereje az erkölcsi világban nagyobb, mint a fizikáé. Akármint tesz a franczia, úgy tudja tenni azt, hogy esábit, vonz, hódít vele; tetszőtebbé képes tenni hibáit, mint más a maga bölcseségét vagy érnét.

Van-e a történelemben a fegyveres erőszakos hódításnak oly szédítő, vakító eszményképe, mint I. Napoleon?

Mint hadi diadalok, a Moltke-Bismarck-Vilmos fegyvertényei teljesebbek, elementárisabbak; de szinte brutálisokul tűnnek föl amaznak költői, álmoképszerűleg ragyogó eszményisége mellett!

Az angol, a német meghódítják a józan eszt; de ez nem elég; a szívet is meg kell hódítani, mert csak így egész az aesthetikai hatás.

Hasztalan nevezik a rideg műkritikusok legnagyobb költőnek azt, a kinek műveiben legkerekebb a kompozíció, hibátlan a nyelv, szabályszerű a kiállítás, melyeséges a bölcsesség, rengeteg a tudomány; ha csupán csak ítéletünk, nem egyszerűen képzeletünk is képes elragadni. Napfény — meleg nélkül, éretnes hölgy — szépség nélkül!

Ha a köztársasági szabadság, vagy későbbi még szelsőbb alakjai: a szocializmus, kommunizmus természetét kizárnák az aesthetikai oldal lehetőségét, akkor ez állapotok nem volnának természetesen és emnélfogva soha sem is fognának valósulni. A dicsőség érzhete oly szükséges eleme az emberi kedélynek, mint a szerelem; voltaképp testvére emennek.

Ime látjuk, hogy a francziák meg tudják találni a dicsőséget, az aesthesist a republikánban is. Állítanak szobrot, nem egy embernek, de egy halhatatlan eszmének. A köztársaság gazdag, s a mit megtakarít, a mit előbb a császárság udvari üres fényüzése nyelt el, abból ma a nép magamagának egy valódi népünnepet rendez. A ki úgy dolgozik, mint a franczia nép, az csinálhat magának hébehába egy jó napot.

A világ pedig azt látja, hogy van dicsőség, fény a köztársaságban is, még pedig ez új dicsőség annyival szebb a régénél, a mennyivel a szeretet fénye szebb a gyűlölségénél, a munkásság szelleme a rombolásnál, az anygalok éneke a démonok üvöltésénél.

Vagyis ha már e szólamos képeket a prózai való aprópénzére akarjuk fölírítani, hát akkor a különbség az, hogy a régi középkori diésőség korszakában milliók szenvedtek és néhány egyesek örültek, még pedig a nélkül, hogy akár az egyesek az örömet, akár a milliók a szenvedéseket megérdemelték volna; most pedig néhány egyesek buslakodnak, a milliók örülnek, de a mint amazok a bánatot, úgy ezek az örömet — megérdemlik.

Vajda Lános.

A holttest elégetése.

De már egy látszik, hogy fele se tréfa. Egy-ideig phantem a kérdés s ime most megint fölvetette magát erősen, élettelenesen. Még megérjük, hogy aztán kitörjön a káromkodás gazdag szótárából eme kifejezést: «a tűz egészen meg», mert mi magunk is ezt fogjuk ohajtani. Valami iszonyatos is arra gondolni, hogy azok az undok férgek osztzkodnak bomlásnak indult porréseink fölött. Mennyivel költőibb a lángok szárnyain szállni el a roppant mindenségben, mint Ilyes proféta.

Valóban nem lehet csodálni, ha a halott-égetésnek oly sok barátai találkoznak, nemcsak azért, mert ez lehetlenné teszi a rémes tetszhalált, de főleg azért is, hogy a közegészség ez intézkedés által kedvezőbb színvonalra emelkedik. Ez indokok leginkább azok, melyek az elméletet a temetkezést és módjainak elfogadására hangolják s hatalmasan kezdek foglalkoztatni főként az orvosi köröket már minálunk is, hol ez irányban legújabbán egész mozgalom van keletkezőfelben.

A holttestek elégetése a különféle temetkezések egyik módja. Ezen kívül temetkeznek a földbe, másutt kiteszik a halottakat a levegő s napfény hatásának, átadják a saskeselyűk s ragadozó madarak zsákmányul vagy alámerítik a tengerbe. A mivel népek a földbe való temetkezést fogadták el nagyobbára.

S miért akarják e régi intézményt eltörölni? Mert — így válaszolnak az új intézmény előharcosai — a módosítást az emberiség egészségének fentartása követeli. A vegytan törvényei fölismerhetők egy szerves, mint a szervetlen anyagokban. A gyors elégetés vagy lassu rothadás folytán kiválamodott alkatrészek más vegyi elemek képeben jelennek meg, szényen, könnyen, lényen stb. fejlődik ki. S ez elemek ezer meg ezer változatokon s átalakulásokon keresztül jönnek ismét és ismét közforgalomba. A zénsav, mely szényényt a fák leveleire rakja le, igen nagy valószínűséggel valamely holttest egyik alkatrésze lehetett. S ez a zénsav parányonként ismét visszavándorolhat az emberi testbe. Hogy a sirokból kipárolgó zénsav a közegészség hátrányára van, ezt a legtöbb orvosi tekintély igazolja. A földben rothadó holttest megfertőzött nemcsak a talajt, de a vizet és levegőt is maga körül. A holttesteknek a temetőben való fölhalmozása által mérget készítenek a késő nemzedékek számára, mert a mint több vegyszert állítja, a holttestekből kiáramló gázok nyolcsz — tíz labnyira áthatolnak a talajon. Az is tény — állítják továbbá — hogy a túlhalmozott temetőből kipárolgó zénsavas gáz csak éjjelen keresztül is megfertőzött a sírhalomra helyezett friss étleneműt. A sírboltokból is folyvást ez ártalmas gáz tödül ki. Hát még a nagyobb városok közelében eltemetett holttestekből mily tömötelen zénsavas gáz vegyül a légkörbe! Tízennyolcezer halottból négy millió köbláb zénsavas gáz ömlik ki, s ez a mennyiség, azon csekélyesen kívül, mit a talaj maga fölemészt, részint a vízzel, részint a légkörrel egyesül. Ily érvekkel harcolnak a tudósok a földbe való temetkezések ellen.

Most szóljunk az elégetésről. Eredetéről egy angol történész azt tartja, hogy ha valamelyik hős a csatában elesett, s holttestét a bekövetkező feloszlás miatt tovább nem vihették, porréseit a tűznek adták át, s csak hamuját vitték haza, ezáltal kényszerítve a halott szellemét, hogy azt szintén haza kísérsje s hazájának azontulra is védnöke legyen. Lassanként aztán ezt a temetkezési módot általánosn elfogadták, teljesen kiküszöbölve a földbe való temetkezést. Akármint eredt legyen is ez a szokás, a mivel görögök és rómaiak máglyán égették el kedves halottaikat. Az ősi egyiptomiak a halott hamujának a máglya s ravatal hamujá-

val leendő összevegyülését az által akadályozták meg, hogy a halottat fonalkó (asbeszt) ruhába takarva tették máglyára. Néhol szokásban volt az is, hogy a hamut tartalmazó hamvvedreket a városon kívül fekvő országot hosszában helyezték el.

E temetkezési módot akarják most többen fölleveníteni. Az első egyelet mintegy öt évvel ezelőtt alakult meg Londonban Thompson Henrik hírneves természettudós elnöke alatt. Az egyeleti tagok következő nyilatkozatot írnak alá: Kárhoktatjuk a szokásos temetkezési módot s oly intézkedés létesítését ohajtjuk, mely a holttest alkatrészeinek gyors s az élőkre néve teljesen ártalmatlan felbontását eszközölje. Míg valami jobb s czélszerűbb módot nem találunk föl, addig az elégetést ohajtjuk alkalmaztatni. Az egyelet lappal, könyvtárral s meglehetősen összeggel rendelkezik, melyből aztán égető kemenczék építésére előlegeznek.

Az egyelet azonban mindaddig vajmi kevés sikert mutathat föl. Egyházi részről mint jogtalan eljárást akarták beszüntetni, de a jogi beszüntetésre határozott törvényt idézni nem tudván, az egyelet feloszlátni s működésében gátolni nem lehetett. Már egy temetkezési egyelettel érintkezésbe is léptek nyilvános halott-égető fölállítási tárgyában, midőn akadály merült föl. A temető az egyházé volt s az nem engedte át a helyiséget. Majd az országgyűléshez folyamodtak, hogy e temetkezési módot törvény által szentesítsék, de az ügy még tárgyalás alá sem került.

Olaszországban 1877. óta a halottégetés tárgyában körülbelül harmincz röpirat jelent meg. Németországban tizenhat, az osztrák-magyar birodalomban öt, Svájcban s Belgiumban négy-négy, Franciaországban kilencz, az Egyesült-Államokban négy s a röpiratozás még mind-egyre tart. Németországban először Gótha élt a halott-égetés szabaddalmával. Drezdában négy évvel ezelőtt tartottak a halottégetés barátai értekezletet. Ez értekezleten képviselve volt Páris, Rotterdam, Genf, Drezda, Hamburg, Lipse, Berlin, Bréma, Chemnicz és London. Az értekezlet abban állapodott meg, hogy míg a jogi akadályokat elhárítani nem sikerül, addig eredményre nem számíthatnak. Most tehát egész Európában az egyelet lelkes tagjai arra törekednek, hogy a jogi akadályokat szüntessék meg.

A halottégető-kamara s az égetési eljárás leírásától fölmenthetnek olvasóink, mert ez már lapunk érdekes kép kíséretében ismertette (a «Vasárnapi Ujság» 1874. évi 20-ik számában). Elég lesz néhány esetet fölhozunk. Keller, a zénsav, mely szényényt a fák leveleire rakja le, igen nagy valószínűséggel valamely holttest egyik alkatrésze lehetett. S ez a zénsav parányonként ismét visszavándorolhat az emberi testbe. Hogy a sirokból kipárolgó zénsav a közegészség hátrányára van, ezt a legtöbb orvosi tekintély igazolja. A földben rothadó holttest megfertőzött nemcsak a talajt, de a vizet és levegőt is maga körül. A holttesteknek a temetőben való fölhalmozása által mérget készítenek a késő nemzedékek számára, mert a mint több vegyszert állítja, a holttestekből kiáramló gázok nyolcsz — tíz labnyira áthatolnak a talajon. Az is tény — állítják továbbá — hogy a túlhalmozott temetőből kipárolgó zénsavas gáz csak éjjelen keresztül is megfertőzött a sírhalomra helyezett friss étleneműt. A sírboltokból is folyvást ez ártalmas gáz tödül ki. Hát még a nagyobb városok közelében eltemetett holttestekből mily tömötelen zénsavas gáz vegyül a légkörbe! Tízennyolcezer halottból négy millió köbláb zénsavas gáz ömlik ki, s ez a mennyiség, azon csekélyesen kívül, mit a talaj maga fölemészt, részint a vízzel, részint a légkörrel egyesül. Ily érvekkel harcolnak a tudósok a földbe való temetkezések ellen.

Most szólunk az elégetésről. Eredetéről egy angol történész azt tartja, hogy ha valamelyik hős a csatában elesett, s holttestét a bekövetkező feloszlás miatt tovább nem vihették, porréseit a tűznek adták át, s csak hamuját vitték haza, ezáltal kényszerítve a halott szellemét, hogy azt szintén haza kísérsje s hazájának azontulra is védnöke legyen. Lassanként aztán ezt a temetkezési módot általánosn elfogadták, teljesen kiküszöbölve a földbe való temetkezést. Akármint eredt legyen is ez a szokás, a mivel görögök és rómaiak máglyán égették el kedves halottaikat. Az ősi egyiptomiak a halott hamujának a máglya s ravatal hamujá-

val leendő összevegyülését az által akadályozták meg, hogy a halottat fonalkó (asbeszt) ruhába takarva tették máglyára. Néhol szokásban volt az is, hogy a hamut tartalmazó hamvvedreket a városon kívül fekvő országot hosszában helyezték el.

küszöbölni a népek életéből s a béke lesz csak néhány évig is uralkodó, Európa népessége között nő, egy pár század mulva az égetést a közvélemény veszi pártfogása alá. Ezelőtt néhány századdal a templomok alá temetkeztek. Ezt a szokást maga a józan ész kiküszöbölte ki. Ugy lesz a földbe való temetkezéssel is. A temetők fölötti lég meg van fertőzve, a víz közelben nagyon tisztátalan. Nem szerven kétséget, hogy a temető jóval túl a maga kerületén nagyon ártalmas a közegészségre nézve.»

A legnagyobb akadály, mely a halottégetéssel jár, a tetemes költség. Az angol egyelet tudós tagjai újabb indítványokkal lépnek föl, de még eddig jóra való tervet fölmutatni nem tudtak, azonban mindamellett is biztatják magokat s az égetés barátait, hogy a mi halad, nem marad. Várjunk hát addig... s míg ez az idő el nem jő: ne kívánja senki sem felebarátjának, hogy azt a tűz egésze meg.

K. T. K.

A déli sark felé.

Olaszországban tudományos expedíció készül a déli sark felé. A tudomány köteles küzdeni a nehezebb akadályokkal is. El, dél felé! Hátha ott is találunk valami újat. Még eddig senki sem érthette az éjszakai sarkot, maig sem tudják, szárazföld, tenger vagy jéghegy terület-e el ott. És mégis erről beszélnek, irnak, ennek tisztelére rendeznek annyi tündető ünnepeket.

Pedig a déli sark is megérdemelne annyi figyelmet, mert arról se tudnak többen. S ha eddig nem részesült méltó megfigyelésben, csak annak tulajdonítható, hogy az éjszakai részen több szárazföld terület, körülbelül hatszorta több mint délen.

A régi földrajzírók szintén jobban ismeren az éjszakai sarkátjakat, azt következtették, hogy délen is hasonló terjedelmű száraznak kell elterülni s mintegy két századdal ezelőtt többen kísérlettek meg ez állítólagos szárazföld fölfedezését. Már ezelőtt három századdal Juan Fernandez egy kies fekvésű szárazföldön kötött ki, hihetőleg a mai Új-Zealand, mely körülbelül 2500 földrajzi mérföldnyire esik a déli sarktól. Husz év mulva Dirk Gerric holland cethalász hajóját a tengeri vihar jelentéktelenebb szigethez sodorta; a következő század kezdetén de Quiros Pedro a déli szárazföld fölfedezése czéljából kalandozván, az Új-Hebridákra akadt. Utána többen egyes jelentéktelen szigetsoporra bukkantak, de a déli sark felé tudományos képességgel s czállal csakis Cook kapitány törekedett. Epen egy századdal ezelőtt 1770 április 19-én érkezett Cook kapitány Ausztria délkeleti partjához, majd fölfedezte a Sandwich-szigeteket is. Századunkban több újabb déli szigetet fedeztek föl egyes hajósok, közülök Weddel ért el legtovább, t. i. a déli szélesség hetvennegyedik fokáig, a mi körülbelül ezer mérföldnyire lehet a sarktól.

Mikor Európa és Amerika kormányai e tájakra expedíciókat küldtek, azon remény kecsgettette őket, hogy vállalatukat siker fogja koronázni. Lajos Fülöp 1837-ben Astrolabe és Zélee hajókkal d'Urville tengerenagyt küldte ki a kutató tengeri utra s három évi kóborlás után több kisebb szigetet fedezven föl, egyiket elnevezte Lajos Fülöp földjének, egy másik szigetsoportot pedig nevével Adél-földnek. Az Egyesült-Államok ugyanezen időtájban Wilkes tengerészhadnagyot bízta meg a kutatással, meghagyván neki, hogy minél beljebb hatoljon dél felé. Wilkes föl is fedezett egy pár szigetsoportot, melyről azonban kiderült, hogy azokat d'Urville ő előtte már bejárta s kormánya nevében el is foglalta. Több eredménytelen kísérlet s egypár hajó örökre eltűnése lón az egyetlen következmény.

Végre Ross Jakab jól felszerelt hajóval indult utnak, nem annyira új földek fölfedezése czéljából, mint inkább azért, hogy a tudományra nézve oly fontos déli délj-sarkot fölkutassa. Erebus és Terror nevű hajók lónak a tudós kapitány rendelkezésére bocsátva. Segédül Crozier vállalkozott mellé. 1839-ben hagyták el Angliát s négy évig mit sem tudtak fölölk. Két hónap nál tovább időztek Kerguelen szigeten, hol hosszas utjok után némi zöldséget is ehtettek. Ross erre vonatkozólag írja: «A szigeten termő káposzta kimondhatatlan áldás volt a beszózt:

hússal hónapokon keresztül táplálkozott legénység részére... ez idő alatt betegedési eset nem is fordult elő.»

A déli sarkvidéken a légmérsék jóval hűvösebb, mint az annak megfelelő éjszakai fokon. Ross már a 63-ik foknál tömör jéghegyekre bukkant s négy fokkal lejjebb délre mérföldekre nyúló jégpusztaság terület el előtte. A legénység melegebb ruhát kapott s csak ekkor tehettek előkészületeket, hogy lejjebb hatolhassanak. Rossnak egy nevezetes észrevétele még maiglan is figyelemre méltó. Mostanában történt, hogy Nares tengerészkapitány szintén jéghegyekre bukkant a déli sarkvidéken, pedig erős reménye volt, hogy szárazföldet fedezhet föl. Ross erre vonatkozólag ezelőtt harmincz évvel írta e nevezetes sorokat: «Este szárazföld fölütését jeleztek embereim. Több óran keresztül több, látszólag hóval borított halomok vetünk észre, melyek annyira hasonlítanak a szárazföldhöz, hogy ha tovább nem mehettünk volna, bátran megesküdhettünk volna Londonban, hogy szárazföldet fedeztünk föl. E tünemény azonban csakis egy sűrűn leereszkedett felhő felső része volt, mit későbbben tisztán kivethettünk. Alant a pára nem emelkedhetett föl. E felhő a jég szélehez verődve le, könnyen megcsalhatja a szemlélt. Sokan csak akkor hitték ezt el, mikor a sűrű felhőn keresztülhalottunk. A tapasztalatlanok szárazföld helyett fogadták volna el.» Ilyen szárazföld lehetett Nares kapitány fölfedezése is, mert későbbben maga is elhaltotta vele.

Bátran, de óvatosan haladván a jég-tömegek között, végre csakugyan szárazföldhöz jutottak. Két nagyszerű hegyet pillantottak meg, mindegyik lehetett tízezer láb magas. A völgyeket jég-tavak töltötték be. Ross a szárazföldbe leszurván az angol lobogót, elnevezte azt Viktoria-földnek, mely 1300 mérföldnyire esik a déli sarktól. Beljebb még magasabb hegyeket láthattak, minők az északi sarkvidéken nem fordulnak elő. Mikor néhány nap mulva hajói csaknem a 76-ik fokig hatoltak. Ross örömmel értesíté embereit, hogy még eddig emberi lény nem törtéttel el. Sajátságos jelenetek tanui voltak a jég-tengeren. Ross egyszer csak egy szigetet pillantott meg oly helyen, hol még ezelőtt két órával sima jégmező terület el. A sziget száz lábnyira emelkedett ki s nagyjából három méter magas volt. Ugyanakkor arról a tájról egy nagy jég-hegy tűnt el, melyet kevéssel ezelőtt tisztán kivethettek. Egyik jelenség kimagyarázta a másikat. A jéghegy ledől s földdel és kövel fedett területnek adott helyet. Mikor oda értek, a jég-tömegek még akkor is hullogtak lefelé, hópölyögve s dübörögve. Milyen könnyen alakulnak s vesznek el a szigetek a sarki vidéeken!

Félelmes, de egyuttal nagyszerű látványt nyújtott egy tűzhányó hegy forrongása. Terjedelmes földterületet szegélyezett két roppant hegy. Az egyik, körülbelül tízenkétezer láb magas, épen működésben volt. Elneveztek Erebusnak, míg a másik Terror nevet kapott. Egy este — írja Ross — Erebus roppant mennyiségben lövelte ki a füstöt s lángot mintegy kétezer láb magas oszlopban s aztán hóval összevegyülve szóródott s oszlott szét. Ezt kevés várta mások lókés követte s így ment ez többször egymásután. A füst és lángoszlop átmérője lehetett háromszáz láb. A sűrű füst-burkolaton keresztül tündökölt a kékes lángoszlop. Egy pár élesebb szemű tiszt még a láva-folyamot is vélte látni. Az izlandi Hekla kitörése ehhez képest csak gyermekjáték lehet!

De hogy közelíthesse meg ily viszonyok között a déli sarkot? Mikor a két roppant hegyet fölfedezték, azt remélték, hogy a jég akadályain kitarással majd csak diadalmaskodnak. Fájdalom, reményük nem valósulhatott meg. A hegygyel szemközti térségben a tenger felszínén kétszáz lábny magas és merdek jégfal emelkedett. Sehol sem lehetett átjárás vagy egyetlen szakadékot találni. Pedig csak innen lehetett volna délfelé tartaniok. E gáton túl hóval fedett hegyeket láthattak, mi megerősítette őket azon meggyőződésökben, hogy arra is szárazföld terület el. A jégfalat vagy meg kellett volna megsérteni, vagy pedig valahol alatta kellett volna kereszttücsüszniok. Egyikre sem lehetett vállalkozni, csakis léghajó segíthetett volna rajtok. A sziklafal hosszában száz mérföldnél is tovább haladtak a nyílt tengeren, de sehol sem találtak egyetlen nyílást. Ross ebből azt következtette, hogy e jégfal szárazföld-alappal bír, de ez az

alap maga is valami óriási uszó sziget vagyis inkább lép lehet, mely nem nyulik le a tenger ágyáig.

A két sark közötti lényeges különbség főleg abban áll, hogy éjszakan több sziget, földszoros terület el, míg délen roppant és mély tenger uralkodik. Ross több viharról és forogtetet állott ki, mint bármelyik éjszakai sarkutazó. Egy ízben, a mint nyugodtan üldögélték, hirtelenében oly szélvész kerekedett, hogy a felkorbácsolt hullámok a hajót csaknem összetörték, a jéghegyek szirtjeihez verve az mit. Mindenkinnek megfagyott ereiben a vér. Már elvesztettek hitte magokat, midőn szerencséjökre a szél gyorsan megfordult, enyhébb légáramlat más irányba terelte a hajót s nagynehezen kivergődhettek a halál torkából.

Ross arra is rájött, hogy Wilkes térképén hiányos adatok vannak. Három napon keresztül kereste az általa kijelölt szárazföldet, de mindenütt nyílt tengerre talált. Ót is tehát valami jéghegy vagy megsűrűdött s leverődött felhő vezette tévutra.

Még csak azt kell megemlítenünk, hogy minő időjárás van a déli sarkvidéken nyáron keresztül. A hajó legénysége kilencz napon át ellentétes és kavargó légáramlatok között törtétt előbbre előbbre. A tenger néha hirtelen megdagadt, hullámai a legmagasb jéghegy esu- csáig tornyosultak föl, a hajó úgy hanyatott a tengeren, mint valami labda. Aztán uszó jég-tömegek közé jutott a hajó, arra kellett folyvást ügyelniok, hogy az uszó tömeget ügyesen kikerüljék, mert ha hajójukba ütözik valamelyik, methetlenül veszte vannak. A jégziklák robbanása, a vihar bösz üvöltése, a tenger forrongása rettenetessé teszik a déli sarkvidéket s az utasok helyzete jóval veszélyesebb mint az északi sarkvidéken.

Rossnál még eddig beljebb senki sem hatolt; majd meglátjuk ha vajjon az olasz expedíció áttörheti-e azt a sziklafalat, mely Rossnak utját állotta? Ettől függ minden.

A déli sarkról tehát csak annyit tudhatunk, hogy erős jégfalak zárják el az utat; hogy e jégfalon túl hegyek emelkednek, melyeknek egyike tűzhányó s jóval magasabb mint az éjszaksarki hegysek; hogy az év minden szakaszán keresztül hóval borítják. Az ötvenhatodik foknál emberi lény nem lakik, az ötvennyolcadik foknál már a növényzet is megszűnik s csakis zuzmók vetődnek itt-ott; a hatvanhatodik foknál pedig semmiféle négy-lábu állat nem tenyészik. Ennyi az, mit a déli sarkvidékről tudunk és nem több. Örömmel üdvözljük a tervezett expedíciót. Vajha siker koronázná küzdelmét!

K—s.

Petőfi levele Adorjánhoz.

Petőfi egy kiadatlan levélét közöljük alább Agoston József ur, az első magyar ált. biztosító társaság hivatalnoká szíveségből, ki e levelet a belezárt költemény kéziratával együtt Karinthi antiquáriustól vette négy aranyon. A levél külsején a következő czim olvasható:

Adorján Boldizsár barátomnak

Losonc Rimaszombat Kisfaludon

Fölül a feladási postabélyeg: «Pesth 8/1» — a hátlapon a leadási bélyeg «R.-Szombat 9/1» látható.

Maga a kedélyes levél így hangzik:

Pest, január 6. 1848.

Kedves ecsém, Trifunáz!

Tanulj ezen versből, igen épületes dolgok vannak benne, s megjavulásodat azzal kezd, hogy firkancs valami hozzád méltó ezen emléklapra, a mi én hozzám szóljon, mert az enyém a lap, nem feleségemé. Aztán küldd el rögtön szinte postán és így összegyűrtlenül, jó vastag borítékban, hogy meg ne törődjék. Sed cito. Ha nem tudod a verset elolvasni, nem teheted róla, késő éjjel irtan álmosan és gyorsan. Szeretreméltó Rudinkat pedig kitelhetőképén csókold nyakon a nevemben. Isten és minden szentei veletek!...

Ószinte barátod P. S.

Adorján Boldizsár tudvalevőleg azok közé tartozott, kiket Petőfi leginkább szeretett s kival felsőmagyarországi utja idejében, mely alkalommal Gömörmege Petőfi tiszteletbeli táblabírájává is választotta, huzamos időt töltött. A kit pedig Petőfi «szeretreméltó Rudink»-nak nevez leveleiben, valószinüleg Kubinyi Rudolf, kit «Utj jegyzetei»-ben sok rokonszenyvel említi Petőfi. — A levelhez, mint érintők, Petőfinék «Adorján Boldizsárhoz» czimú ismeretes verse van csatolva. — Agoston ur e becses két ereklyét Petőfi költeményeinek diszkiadásához csatolva, pompás kötésben örzi.

Csengery temetése.

Csengery betegsége már régen tartott s hetek előtt oly fordulatot vett, hogy felgyógyulásához nem volt többé remény. Három hét előtt a Bécsből levihott dr. Bamberger is megmondta ezt, s helyeselte Csengery orvosának, dr. Kélli Károlynak intézkedéseit. Maga a beteg azonban reménykedett s még e nyáron külföldi fürdőre készült. Haloklása két napig tartott. Tüdő- és gégebaja lévén, szava egészen érthetlenné vált. Utolsó órájában még megerőködéssel beszélni iparkodott s végre lassu, elmosódó hangon mondá környezetének: «Ne sirjatok. Meg kell lenni.» Ezek voltak utolsó szavai.

Halálának híre a főváros minden körében a legőszintébb részvétet ébresztette. A tud. akadémia e hó 14-én reggel rendkívüli ülést tartott, hogy elnök temetése felől intézkedjék. Pulszky Ferencz elnökelt (gr. Lónyay erdélyi birtoknál lévén) s Trefort miniszter tette meg az indítványt, hogy a temetés az akadémia palotájából s az akadémia költségén történjék, s hogy az özvegynek az akadémia fejezze ki részvétét.

A tud. akadémia, a magyar földhítelintézet külön gyászjelentést adott ki Csengery elhunytáról. Az országgyűlési szobalévi pártjának a fővárosban levő tagjai a klubban tartott értekezleten elhatározták, hogy a temetésen testületileg jelennek meg. Budapest főváros polgármestere, Kammermayer külön-külön tudósította a városi bizottság tagjait Csengery elhunytáról, ki szintén bizottsági tag volt, s fölkérte őket, hogy a temetésen megjelenjenek. A főváros egyszerűen mind egy díszes sírboltot fog ajánlani a hamvak végleges elhelyezésére.

A király Ebenseből, a hol jelenleg tartózkodik, Tisza Kálmán kormányelnökhöz folyó hó 14-én a következő sürgönyt intézte: «Felkérem Önt, hogy Csengery családjának legbensőbb részvételmét kifejezze. Ferencz József.»

Tisza miniszterelnök az özvegyhez irt levélben fejezte ki részvétét. Szalay közös pénzügyminiszter, gr. Taaffe osztrák miniszterelnök táviratban nyilvánították részvétüket. A gyászoló családhoz általában sok részvétnyilatkozat érkezett, testületektől és egyesektől.

A haldogult földi maradványait e hó 14-én reggel helyezték el az egyszerű üvegfedéllal ellátott érezkoporsóba. A behelyezésnél csak a család tagjai voltak jelen. A koporsó Csengery városligeti nyaralójának termében állt ideiglenesen, s a családtagok kívül senkit sem bocsátottak be. A temetet este 9 órakor a legnagyobb esendben s minden pompa nélkül vitték a nyaralóból az akadémia lépcsőházába, hová a családtagok kísérték.

Az egész csarnok feketével volt bevonva; a kareus oszlopok is fekete szövetvel boríták; fekete draperia fűtte a lépcsőház följárát, mely élő virágokkal, pálmákkal és thujákkal volt földszitve.

A ravatal a csarnok közepén állt. A lábánál két babéria, s élő virágok nagy csoportja környezte. A feketével borított falakat Csengery családi címere ékesíté: mezőt feltüntető paizs, fölötte a félföldal. A paizs alatt a következő szavak: «Csengery Antal, a magyar tud. akadémia másodelnöke, 1880. július 13-dikán életének 59. évében.» A ravatal körül a temetkezési egyelet díszbe öltözött szolgáló őrökdeek, s tartották vissza a halottnézni jövő nagy közönséget.

A sötét érezkoporsóban, leterítve egyszerű, fekete csokorokkal ékesített szemfödélvel, magyar ruhában feküdt az elhunyt. Az arcz nyugodt volt.

Egész délelőtt hozták a koszorúkat. A koporsó lábánál volt elhelyezve a fehér rózsákból kötött koszorú, melyet gyászoló hű özvegye tett rá. Felér

Varrógépek
Wheeler & Wilson Mfg. Co.,
cs. k. udv. szállítótól,
OHM C. O.-nál,
József tér 5. szám.
Árjegyzéket kívánatra bérmentve, ingyen.

Házi sürgönyök
villanyos vagy légnymatu és vil-
lámbáritók felszerelését elvállal
OHM C. O.
Budapest, József tér 5.

Ingek urak részére, 500-féle szín-
ben, számos csomóban, csúfolt,
Zellé és chiffon kelméből, négyzetesen, díjaz
1. 50, női ingek 3/4 méterből 90 krtól
2. 25, gyermek ingek nagy választékban
CSÁKY ÁRMIN,
fehérenemű gyára
sugárút, octogon 63. sz.
Árjegyzéket ingyen küldök.

Takaró papiros
megrendelhető a „Vas.
Ujság” kiadóhivatalában
Budapest, egyetem-utca
4-ik szám.

ZILTZER J.
Budapest, Dorottya-utca 5-ik sz.
Magyarországban az egyedüli 5979

drágakő-köszörlője és kőkereskedése,
a hol drágakövek és fél-drágakövek legszebben mintá-
tatnak, egybekötve
vesző-, domborító- és műnyomdai
intézetével és pecsétbélgyárral.

Művezető: **SILBERMAN H.**
drágakő-köszörlő és vesző.
Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek.

Legujabb füzet!

BUDAPESTI SZEMLE
a M. Tud. Akadémia megbízásából
szerkeszti
GYULAI PÁL
július—augusztus, 46-ik sz. Ára füze 2 forint.

TARTALMA:

I. MIKES KELEMEN ÉS NOVELLÁI. — Beöthy Zsoltól.
II. AZ OROSZOK ÉS ANGOLOK KÖZTI VETÉLKEDÉS KÖZÉP-
ÁZSIÁBAN. — Vámbéry Ármintól.
III. GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN MINT EMBERBARÁT ÉS HAZAFI.
Naplói nyomán. (II.) Zichy Antaltól.
IV. A XVIII-İK SZÁZAD SZELLEMI MOZGALMAIRÓL. — Alexander
Bernáttól.
V. VÁLASZTÁSI IZGATÁS ANGOLORSZÁGBAN. — Frei Gyulától.
VI. A MALOM OSTROMA. Beszély. Zola Emil után, francziából. Luby
Gyulától.
VII. KÖLTEMÉNYEK: Falun. Gyulai Páltól. — Tereak, álmod. Góbi Imrétől.
VIII. AZ IRÓI TULAJDONJOG KÉRDÉSÉHEZ.
IX. ÉRTESÍTŐ: Marczali H. A magyar történet kútjói az Árpádok korá-
ban. Pauler Gyula. — Stein I. Der Wächer und sein Recht.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget azon
eszmékről, a melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy köz-
vetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és művelt közönség, másfelől a
hazai és külföldi irodalom között.

E folyóirat a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából és támogatásá-
val jelen ugyan meg, de a cikkek irányáért és tartalmáért egyedül a szerkesz-
tőség felelős.

Megjelen évenként hatszor, kéthavi kötetekben, 13—14 ivnyi tartalommal.
Előfizetési ára, bérmentes küldéssel, egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Minden
egyes szám 2 frton megszerzethető.
Előfizetéseket minden könyvtár elfogad.

Franklin-Társulat,
magy. irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestén

En magam egész Ausztriában képes vagyok

csupán 2 fr 75 krajczárért o. é. egy egyszemű kávéval járó német-erősítő, mely pontosan jár és már meg is lett kísérve, ánum német-erősítő óra-
lánczai és áruházaival együtt adhatni. Ugyanazon órák inombab és kisebb alakban a 3 frt 30 kr., 3 frt 80 kr. — Az órákhoz és órákhoz, de utal, egy
mint eddig küldjék meg megjelöléssel, és 6 hónapig hitellel bírnak.

Csupán 2 frt 90 és 4 frt 50 krajczárért képes vagyok hőlgyórákat, nyálkaszorítót együtt adhatni, melyek pontosan járnak és utal nem ért
kétszázalékosan. Ez nem hiszi, csak nézze meg az órákat, és azonnal vesz belőlük. Órákban az órák 10 frt ért adják.

Csupán 1 frt 20 krajczárért adok egy amerikai szőrbőr, mely minden 34 órában felhívva, pontosan jár.

Csak 1 frt 50 krajczárért adok egy új utó órákat, a mely bizonyosnál nem hágy eladni.

Képes vagyok néhéz esztet szőrbőr ákat 4, 5 egész 6 frtért, horgonyórákat 6, 8 egész 10 frtért; remontoir-órákat 6, 7 egész 10 frtért; arany órá
kat 15, 20 egész 30 frtért, a legújabbosított adhatni minden órához két évre szóló jótállási levelet van mellékelve. — Mind ezen órák, melyek csakúgy hálam
létezik, órámból nyomban megkötöztethető és szerelhető; **ELX ANTAL,** Bécs, Fraterstrasse No. 15.
5662

Az ECKSTEIN-féle
befőttös hólyagpapiros,
kiválteően alkalmas az beföttös úvegek bekötözésére,
az eredeti gyári védjeggyel ellátva, mint már szá-
mos évek óta, ugy az ez évi idényre is a legutányo-
sabb eredeti gyári árak mellett kapható

Posner Károly Lajos,
csász. kir. udv. papiros és írószköz
szállítónal. 5998

A nyári ivadra!
Fürdőkád, erős horganyból, fensék-
mérvé 115 cm. . . . . frt 12.-
Ujgyanaz zabanyyal. . . . . frt 50.-
Fuzuhany, csigás huzava . . . . . frt 7.20
Fuzuhany . . . . . frt 8.20
Zuhany-tál . . . . . frt 9.-14.-
Ülökád . . . . . frt 7.50-9.-
Hátó-edény, 2 üvegre . . . . . frt 1.95
Ugyanaz . . . . . frt 3.75
Fuzuhany-ágy . . . . . frt 10.50
Ugyanaz kávé vagy
csukrásszal . . . . . frt 51.-
Jézere-n 12 fttől 50 frtig
Francia formájú óut az frt 4.50
Különl. le kallikák frt 1.50 6.
Ugyanazok asztalóvái 6-16 frtig.
Ugyanazok Kávéfőző répek leg-
ujabb szerkezettel
2 személyre fr. 4.80
3 személyre fr. 5.40
4 . . . . . frt 6.20
6 . . . . . frt 8.-
8 . . . . . frt 8.80
10 . . . . . frt 10.-
12 . . . . . frt 11.-

Valamint egyéb kü-
lönféle, háztartáshoz szükséges
saját készítményű tárgyak jóirálisa
mellett Sali-tuay elvállalok fűdése
és fűtőberendezések, és fűtő-
berendezések, és fűtő-
munkákat is. Műv. iszetelel
WEINER M. K.
Budapest Hars-B. uár.
Árjegyzék kívánatra bérmentve
küldök.

Kereskedők
figyelmébe!
czérna-csipkéket magyar
fejkötőkre legolcsóbban
szállít 5990

Breint Antal,
Graslitz, Csehországban.

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet kiadá-
sában Budapestén (IV. egye-
tem-utca 4. sz.) megjelent és
minden irásnál kapható:

A régi jó táblalibrák.
REGÉNY.
Irta
JÓKAI MÓR.
Negyedik kiadás.
Három csinos angol vá-
szonkötetbe kötve 6 frt 40.

KÁRPÁTHY ZOLTAN.
REGÉNY.
Irta
JÓKAI MÓR.
Negyedik kiadás.
Három csinos angol vá-
szonkötetbe kötve 6 frt 40.

Hogy magyar nábob.
REGÉNY.
Irta
JÓKAI MÓR.
Negyedik kiadás.
Három csinos angol vá-
szonkötetbe kötve 6 frt 40.

A magyar nép élceze
szép hegedűszóban.
Ára füze 80 krajczár.

GICHTFLUID
VON
FRANZ JOH. KWIZDA
K.K. HOFLIEFERANT.

Evek sora óta kipróbálva mint kitűnő szer köszvény és csúsz-
fiamodások, az izmok és idegek feszessége, vérhá-
futások, zúzódások, a bőr érzéketlensége, továbbá
helyi gőresők (lábíkrögösek), idegfájdalmak, s hoz-
szabb ideig tartó bekötések által szárazított dagan-
tok ellen; főként pedig nagyobb fáradságok és gya-
loglások előtt és utáni erősödsére, stb., valamint
aggyakorban beállott erőtlenedésnél.

Valódi minőségben a következő gyógytárakban: Buda-
poston Török József, Strobenz testv., Thallmayer A. Seitz,
Glasz József; Aradon Tones F. és E.; Brassón Jekelius Ferd.;
Szegeden Geregy Fülöp, Kieki J. Á.; Eszéken Dienes S. G.
Győr Naszaty J.; Kemárom Kirchner János; Léva Bolemann
E.; Lőcsén Honthy Sámuel; Nagy-Kanisza Prager Bala; Nagy-
Mihály Csibur B.; Nagy-Szeben Morscher W. F.; Paks Flo-
rian J.; Pancsova Bauer F.; Pozsonyban Pistorý Bódog;
Sárkány Schnell F.; Szász-Sebes Binder Lajos; Székesfehérvár
Dieballa J. G., Körösi Viktor; Szent-György Hubner J. E.;
Vukovár Kirchbaum Bódog; Zágrábban Mithbaeh Zsigmond.

Főraktár Kwizda Ferencz János,
csász. kir. udvari szállító- és kerületi gyógyserzésnél, Korneuburgban.
Ára egy üvegnek 1 frt o. é.

Ezenkívül a koronaországok valamennyi vá-
ros és mezővárosában léteznek raktárak, melyek
időnként a vidéki lapok útján közhírre tétetnek. 5951

! CLARIDAD !
(Természetes hajfesték.) 6000

Mint egyedüli és kizárólag bírtos határoló szer ismeretes,
mely 5-10 nap alatt a hajnak eredeti természetét színtől,
akár fehéren, barnán vagy szőkén, visszaadja a hajjal
5-8 nap alatt teljesen megszünteti. — NB. A CLARIDAD
nem okoz foltokat, és sem a fejbőrre, kezeket vagy ruhá-
mát a más egyébeket, nem szennyezi be. — Egy palack
CLARIDAD használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.;
Bécsben, verelány, Kärntnerstrasse 48. — Lettők: Brinnben Eder
F. gyógyház., Bécsergassa; Budapestben Radocszay és Bánai gyar-
matár-kereskedésükben, koronaherceg-utca 11.

NESTLÉ HENRI-féle
gyermektápliszta.
Nagy diszoklevél.
Arany- Számos
érem bizonyítvány
különféle a legelső orvosi
kiállításokon. tekintélyektől

Gyári jegy.
A legtekélyesebb táplálék szopós és gyengélkedő ese-
csemők számára.

Főraktárhelyiség Magyarország számára:
NERUDA NÁNDOR-nál Budapest.

Raktárak:
Kereskedők: Gyógyserzészek:
Thallmayer és Seitz, Anyfal-gyógyserztár,
Edeakuty L. Fanser Antal,
Kochmeister Fr. udóda, Formágyi Fr.,
Brázay K., F um István,
Brunner és Flohr, Pilllich Fr.,
Fanta Károly, Özv. Schernhofer,
Seidl József, Scheich C.,
Szemes Ede, Schwarzmayr J.,
Takács Lajos, Sztupa György,
Vághy Lajos, Török József,
Weninger M. Ór. dr. Wagner D.,
Ifj. dr. Wagner D.

s Magyarország valamennyi gyógyserztárában.

ÓVÁS!
Egyedül valódi, ha a szelenező
beiktatót védjeggyel van ellátva.
Jegyzet. A nem valódi szelen-
cseknél a tetej raggyórról hiány-
zik központi rakkok névaláírása
F. Berlyak. 5992

VASÁRNAPI UJSÁG

30-ik szám 1880. BUDAPEST, JULIUS 25. XXVII. évfolyam.

BELGIUM ÜNNEPE.

Brüsszel nagy ünnepet ül s a kis belga királyság fővárosára most mindenki rokonszen-
vel és tiszteletteljes nagyrabecsüléssel tekint.
Mert Belgium ünnepe azok közé az ünne-
pek közé tartozik, melyek nem kéri, de pa-
rancsolják a tiszteletet. Egy kis állam nagy
lelkének, szellemi, anyagi és kivált erkölcsi ha-
talmának bizonyága ez ünnep s tanúsága an-
nak, mit tehet egy területre kis ország, számra
csekély nép is, ha öntudatoson és következte-
sen tör magasztos czélok felé.

Ötven év előtt Belgium még más államnak
volt provinciája. Az 1814—15-ki híres bécsi
kongresszus, megalkotván a naszaun-orániai ház
alatt a németalföldi egyesült királyságot, oda
csatolta Hollandiához. A böles diplomacia,
mely papíron szokta megcsinálni a maga kom-
binált számvetéseit, nem vette tudomásul, vagy
nem törődött vele, hogy a Hollandiát Belgium-
tól elválasztó tengeröbölnél még sokkal hatal-
masabb választófalak is vannak a két nép kö-
zött. Hogy különböznek nyelvre, vallásra,
életmódra, erkölcsökre s nemzeti jellemük majd
minden nevezetesebb vonására nézve; hogy a
két millió hollandus bizonyos kicsinyléssel tek-
int a négy millió belgára, s ez ellensége indu-
lással néz vissza rá, mint elnyomójára,
— mindezt nem vették számba Bécsben, s össze-
csapták a vizet az olajjal, megemlékezve arról,
hogy mily vitézül küzdött e két nép két század-
dal előbb egymás oldala mellett a spanyol világ-
hatalom ellen. Majd együvé törődnek valahogy!

Nem törődtek össze. A természet törvényein
lehetetlen erőszakot tenni még oly hatalmas
kongresszusi határozatokkal sem. A hollandok
ugy kezdtek bánni Belgiummal, mint meghódi-
tott tartománygyal. Az új alkotmányt ugy erő-
szakolták reá, a hollandi nyelvet hivatalossá
tették, a büntető és polgári törvénykönyveket
átalakították hollandi szellemben; igazságtalan
adórendszer által zsarolták; a hivatalokból, a
hadseregéből a belgákat kiszorították s a törvény-
hozásban ugyanannyi hollandiült, a hány
belga, holott ez utóbbiak választó népe két-
szerte nagyobb volt számban. S alkottattak
törvények, melyek a kereskedő Holland érdekeit
legyetzék az inkább iparúzó Belgium rovására.

Igy tartott ez tizenöt esztendeig, mely idő
alatt Belgiumban egyre nagyobb lett az elkese-